Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
...АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...21 оной ...ээ гарана | № 18 (16541) | 1984 оной январиин 21, суббото | Сэн 3 мүнгэн.

ЛЕНИН ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛДЭМНАЙ

Научно-теоретическэ конференци Москвада болобо

Ленинизмын суртал һургаал хэтэдээ мүнхэ удха шанартай юм. Юундэб гэхэдэ, тэрэ бүхэдэлхэйн социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын эрилтые гүнзэгыгөөр, тодо хурсаар элирхэйлэн харуулна, мүнөө үеын ажабайдалай эгээл шухала асуудалнуудта тон зүб харюу үгэнэ, гол шухала асуудалнуудые зоримгойгоор, зохёохы ёһоор шиидхэжэ һургана, ниитын хүгжэлтын хараа түсэбүүдые эрдэм ухаанай үндэһөөр ойлгохо арга олгоно.

В. И. Ленинэй хэтэдээ мүнхэ суртал һургаалда, тэрэнние бодото дээрэнь бэелүүлгын түүхэтэ дүй дүршэлдэ зорюулагдаһан научно-теоретическэ конференци январиин 19-дэ Москвада болобо. КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институт, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академи, СССР-эй Наукануудай академи конференци үнгэргөө.

КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. В. Зимянин, КПСС-эй ЦК-гай таһагуудые даагшанар В. А. Медведев, Б. И. Стукалин, эрдэмтэд, партиин ветеранууд, Москвагай олониитын түлөөлэгшэд президиумдэ һууба.

СССР-эй Наукануудай академиин вице-президент академик П. Н. Федосеев оролто үгэ хэлэжэ, конференциие нээгээ. Ленинэй нүгшэһэнһөө хойшо 60 жэлэй турша соо дэлхэйе социальна талаарнь шэнэдхэн хубилгалга Ленинэй суртал һургаалай үндэһөөр бэелүүлэгдэжэ байна. Мүнөө үеын түүхэтэ хүгжэлтын эхиие Агуухэ Октябрь табиһан байгаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. Ленинэй уридшалан хараһанай ёһоор ниитын шэнэ байгуулалта айхабтар шанга тэмсэлдэ баталагдажа, дэлгэрүүлэгдэжэ байна. Социализмын хүсэн түгэс, илагдашагүй байлга, тэрэнэй зохёон байгуулхы, энэрхы шэнжэ дүүрэн хүсөөрөө харагдана.

Марксын һүүлээр Ленин арадуудай хоорондохи амгалан тайбан байдалые социализмын суртал һургаал гэжэ соносхоо һэн. Энэ суртал һургаал бухы арадуудай өөһэдынь хэрэг, ажаябаха эрхын түлөө тэдэнэй тэмсэлэй туг болоо. Мүнөө хэзээ хэзээнэйхидэ орходоо социализм, демократи болон эб найрамдал таһаршагүй бата нэгэдэлтэй болонхой.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай директор академик А. Г. Егоров «Ленинизм—манай үе сагай марксизм, илалта туйлаха агууехэ эрдэм наука мүн» гэһэн элидхэл хэбэ.

60 жэлэй урда тээ, 1924 оной январиин 21-дэ, В. И. Ленинэй зүрхэнэй сохисо тогтоо һэн. Гэбэшье Ленинэй һургаал хэрэгынь хэтэдээ мүнхэ. Бүхэдэлхэйн түүхын бүхы хүгжэлтэдэ тэдэ гүнзэгы ехэ үүргэ нүлөө үзүүлдэг байгаа, мүнөөшье үзүүлнэ гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Ленинэй һургаалай ёһоор, түүхын хүгжэжэ байһые манай үе сагай социально-экономическа, политическэ ба оюун ухаан бодолой бүхы дүй дүршэл хэлбэрииэгүй хүсэтэйгөөр батална. Тэрэнэй суртал һургаалнууд, хэрэгүүд СССР-тэ, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронуудта социалис ба коммунис байгуулалтын туйлалтануудта, уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй амжалтан[illegible]а, национально-сүлөөрэлгын ба демократическа хүсэн түгэлдэр хүдэлөөнүүдтэ, эб найрамдалай болон социальна хүгжэлтэ дэбжэлтын түлөө бүмбэрсэг дэлхэйн арадуудай тэмсэлдэ бэелүүлэгдэнэ, илан мандана.

Империализмын хархис хүсэнүүдэй харата ябуулганууд тухай, социалис оронуудай эб найрамдалта политика тухай элидхэлшэ саашадаа дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академиин ректор философиин эрдэмэй доктор Р. Г. Яновский, СССР-эй Наукануудай академиин Дэлхэйн экономикын ба уласхоорондын харилсаанай институдай директорэй орлогшо түүхын эрдэмэй доктор О. Н. Быков конференци дээрэ үгэ хэлэһэн байгаа.

(ТАСС).

...адай областной партийна организациин 32-дохи конференци тухай

ИНФОРМАЦИОННО МЭДЭЭСЭЛ

...ой партийна 32-дохи конференци үсэгэл... болон баледэй театр соо болобо. КПСС-... нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. М. Беля...**...енци нээгээ.

...ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр ...димирович Андропов түрүүтэй КПСС-эй ...олитбюроһоо бүридэһэн хүндэтэ прези...онференциин делегадууд ехэ дэбжэлтэ...үнгаба. Конференциин хүтэлбэрилхы президиум, секретариат, мандатна болон ...но комиссинууд һунгагдаба. Конферен...эхэ зүйлнүүд баталагдаба:

...-эй обкомой тоосоон ба КПСС-эй ЦК-...иин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэри-...ПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, ...Верховно Соведэй Президиумэй Түрүү-...эр Ю. В. Андроповой үгэ соохи зүбшэл ...удай болон тобшололнуудай үндэһөөр ...партийна организациин бэелүүлхэ зо-...

...стной партийна организациин шалгалтын ...тоосоон.

...С-эй областной комитедые һунгалга.

...стной партийна организациин шалгал-...сиие һунгалга.

...й обкомой нэгэдэхи секретарь **А. М. Бе-**...рүүшын асуудалаар конференци дээрэ ...хэбэ. Шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ **Ф. И. Ченкиров** шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл хээ.

Элидхэлнүүд тушаа нүхэдүүд: КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь **И. П. Пытин**, КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь **К. Д. Лубсандоржиев**, Улаан-Үдын авиационно заводой токарь **В. Е. Анпилогов**, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай директор **В. Ц. Найдаков**, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай директор **К. П. Альцман**, Яруунын районой Мужыхын дунда һургуулиин һуралсалай таһагые даагша **Э. Ш. Жамбалова**, «Нижнеангарсктрансстрой» трестые эрхилэгшэ **Ф. В. Ходаковский**, Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй якорна цехэй хүдэлмэришэн **Л. Б. Василенко**, КПСС-эй Зэдын райкомой нэгэдэхи секретарь **С. Б. Жаргалов**, сэрэгэй алба хаагша **В. И. Гришин**, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай директор **М. И. Семенов**, Хурамхаанай районой Һахалиин совхозой тракторна бригадын бригадир **Г. С. Серебренников**, республикын прокурор **Б. Ц. Цыденжапов**, Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад экономист **Л. А. Смолина**, Хориин районой Үдын совхозой ахалагша хонишон **Г. М. Бимбаев**, ВЛКСМ-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **Л. Р. Бартунаев**, КПСС-эй Улаан-Үдын райкомой нэгэдэхи секретарь **П. А. Горбунов**, «Бурятшвейбыт» гэжэ оёдолой нэгэдэлэй мастер **Л. А. Хорват**, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин начальник **В. Н. Вовк**, Түнхэнэй совхозой директор **В. Ж. Сырепов**, Хойто-Байгалай түбэй больницын ахамад врач **Л. А. Сушкова**, «Забайкаллес» нэгэдэлэй Онохойн модоной комбинадай бригадир **И. И. Кузнецов**, Улаан-Үдын гэр барилгын комбинадай штукатур-шэрдэгшэ **И. А. Оголева**, Сэлэнгын районно Соведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **И. А. Ербанов** гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ **К. К. Шомоевой** хэһэн мандатна комиссиин элидхэлые конференци шагнаад, баталһан байна

Нүхэр **А. М. Беляков** конференци дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ.

Тоосоото үе соо партиин обкомой хэһэн хүдэлмэриие конференци хангалтатай гэжэ сэгнээд, зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалнуудаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

Конференци КПСС-эй Буряадай обкомой шэнэ бүридэлые, областной партийна организациин шалгалтын комиссиие һунгаба.

КПСС-эй ЦК-гай Захиргаанай органуудай таһагые даагшын орлогшо нүхэр **В. А. Аболенцев**, КПСС-эй ЦК-гай Эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин таһагай инструктор нүхэр **В. И. Кудрявцев** конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

...обкомой нэгэдэхи секретарь А. М. Беляков элидхэл хэжэ байна; конференциин үедэ.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАИ фото.

...АСТНОЙ ПАРТИЙНА 32-дохи КОНФЕРЕНЦИ ДЭЭРЭ ҺУНГАГДАҺАН ...ПСС-эй ОБЛАСТНОЙ КОМИТЕДЭЙ БҮРИДЭЛ

...ПСС-эй ОБКОМОЙ ГЭШҮҮД

...К.
...К. А.
...К. П.
...С. В.
...нова И. А.
...С. М.
...ов В. Е.
...З. П.
...нч А. С.
...С. Г.
...еев Л. Н.
...А. А.
...С. С.
...В. Б.
...ев Л. Р.
...Г. Д.
...П. В.
...В. Н.
...А. М.
...Д.
...нов А. С.
...в В. А-Б.
...Ю. М.
...Г. О.
...С. Н.
...ов Н. В.
...в В. П.
...вская Г. И.
...ко Л. Б.
...кин Г. И.
...Н.
...кин В. Р.
...Р. Б.
...М. М.
...В. Л.
...в П. А.
...Е. М.
...В. Н.

Дамдинов Н. Г.
Даржаев И. Д.
Дашинимаева Т. ...
Дмитриев Ю. Р.
Дружинин М. И.
Егорова Л. Я.
Жаргалов С. Б.
Жалсараев Д. З.
Замаратских Л. К.
Зайцев И. А.
Зинченко И. П.
Иванов Г. Ф.
Казанцев И. В.
Карпов В. И.
Калашников А. П.
Канибалоцкий В. И.
Клобукова С. В.
Колодина Л. Н.
Кондрашов В. А
Кравцов Ю. Н.
Крючков Н. И.
Кузнецов В. И.
Кузнецова Л. Н.
Лобанов И. Ф.
Лубсандоржиев К. Д.
Лыкшитов В. Б.
Лысов В. Ф.
Мадыева Л. Д.
Медведев И. С.
Минин В. В.
Мохосоев М. В.
Морохоева Э. П
Назимова А. Г.
Найданов Н. Н.
Николаев Б. И.
Николаев Б. Н.
Нимаева Е. Б.
Оголева ...

Очиров Б. Р.
Очирова Н. Р.
Плотников А. И.
Пыжиков М. М.
Пытин И. М.
Половникина Л. В.
Потапов Л. В.
Похосоев Л. Я.
Пуховской В. М.
Рабдаев Г. Л.
Раднаев В. Д.
Розанов Н. А.
Саганов В. Б.
Сажина Г. Н.
Салданова Е. Ж.
Санданов В. Ц.
Санеев Л. А.
Саржан В. В.
Семенов Б. С.
Семенов М. И.
Седых Л. Н.
Серебренников Г. С
Собенников Г. К.
Скуратова Л. В
Сундуев Д-Н. Б
Табалаев Л. П.
Тарасюк Е. А.
Таханов В. Д.
Тимашов В. С
Трескина Т. Г.
Убеев В. П.
Хананова Л. И.
Ходаковский Ф. В.
Цыбикжапов Д. Ю.
Цыденжапов Б. Ц.
Чукаев А. Д.
Шевченко А. К.
Шобогоров П. Ч.
...моев К. ...

КПСС-эй ОБКОМОЙ ГЭШҮҮНДЭ КАНДИДАДУУД

Аюшеева Р. Ц.
Балдуев А. Ц.
Банаева С. Н.
Бардаханов П. Ф.
Белых М. В.
Бимбаев Г. М.
Бужинаев Н. Б.
Бузаева С. В.
Болонев П. М.
Бороноев А. Б.
Вахрунов В. Е.
Воронин А. А.
Горлов В. М.
Гороховский М. Н.
Григорьев И. Г.
Дабаева Н. П.

Дамбаева Г. Б.
Дашиева Г. В.
Жданов В. А.
Запарин Ю. М.
Конев Г. М.
Кузьмина А. Е.
Кушеев Б. Г.
Лапин Е. И.
Лучникова Г. И.
Мадагуев Л. С.
Меньшиков А. П.
Мульченко Е. И.
Мылзенов В. С.
Найдаков В. Ц.
Нимаев В. Б.
Оскорбина А. И.

Перфильев И. П
Подлеснов В. Ф.
Помазкин М. Я.
Порхоев В. Д.
Потепалов А. Р.
Седов Ю. П.
Серебряков А. С.
Сокольникова Т. И.
Сыщук И. Я.
Таханов А. Д.
Тормозов В. И.
Тугутов В. Е.
Уланов В. А.
Цыдендамбаев Б. М.
Цыремпилов Д. Т.
Черных В. Д.
Ямпилов Б. Б.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН ШАЛГАЛТЫН КОМИССИИН ГЭШҮҮД

Агалова В. А.
Алексеев Э. О.
Антипина А. А.
Анто...ва Н. К.
Ар...ова Л. Д.
Аст...ский В. Е.
Бесова Л. В.
Бехер Ф. А.
Болонев Д. П.
Бондаренко Г. Г.
Бондюгова О. С.
Вязинский А. А.
Гладунчик Н. И.

Добрынина Г. Н.
Довгаль М. Н.
Елгин А. П.
Ендонов Ч. В.
Железняков Ю. В.
Закирова С. З.
Иванов В. А.
Иванов И. Г.
Клочихин Г. М.
Кузнецова В. В.
Миронова Д. П.
Нечаев А. Г.

Ошоров С. Л.
Санжицыбикова Л-Д. С.
Сидорин А. А.
Халиулин Ф. Г.
Цыденжапов Д. Ц
Цыдыпов Л. Ц.
Ченкиров Ф. И.
Чукреев П. А.
Шагдаров М. Ж.
Шагдурова Е. Ц.
Шелковников Н. Е.
Эрдынеев Б. Ц.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ ПЛЕНУМ

Байгша оной январиин 20-до партиин обкомой пленум болојо, эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзөө.

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретаряар, бюрогой гэшүүнээр нүхэр **А. М. Беляков** һунгагдаба. КПСС-эй обкомой хоёрдохи секретаряар, бюрогой гэшүүнээр нүхэр **К. А. Албашеев** һунгагдаа. КПСС-эй обкомой секретарьнараар, бюрогой гэшүүдээр нүхэд **А. А. Бадиев, В. Ф. Лысов, Л. В. Потапов** һунгагдаба.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүдээр нүхэд **З. П. Аносова, В. Л. Говоров, И. П. Зинченко, В. Б. Саганов, В. Ц. Санданов, Б. С. Семенов, В. С. Тимашов, К. К. Шомоев** мүн лэ һунгагдаа.

КПСС-эй обкомой бюрогой гэшүүндэ кандидадуудаар нүхэр **Л. Р. Бартунаев, А. С. Берещинов, Г. И. Верещагин, А. Д. Чукаев** һунгагдаба.

КПСС-эй обкомой таһагуудые даагшанараар: эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин — нүхэр **К. К. Шомоев**, пропаганда болон агитациин—нүхэр **Н. И. Крючков**, эрдэмэй болон һуралсалай зургаануудай — нүхэр **Л. Я. Похосоев**, соёлой—нүхэр **Д. Т. Цыремпилов**, промышленностиин—нүхэр **Н. А. Розанов**, хүнгэн промышленностиин ба арадай хэрэглэмжын эд бараанай—нүхэр **Ю. Р. Дмитриев**, барилгын—нүхэр **В. Б. Лыкшитов**, транспортын болон харилхаа холбоонной—нүхэр **В. А. Уланов**, хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой промышленностиин—нүхэр **Б. Н. Николаев**, худалдаа наймаанай болон ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын—нүхэр **В. Ф. Подлеснов**, захиргаанай органуудай—нүхэр **И. М. Пытин**, юрэнхы таһагай—нүхэр **М. М. Гаськов**, финансово-ажахын—нүхэр **Г. М. Конев** баталагдаа.

КПСС-эй обкомой дэргэдэхи партийна комиссиин түрүүлэгшээр нүхэр **С. С. Бадмаев** баталагдаба.

«Правда Бурятии» газетын редактораар нүхэр **И. В. Казанцев**, «Буряад үнэн» газетын редактораар нүхэр **Р. Б. Гармаев** баталагдаа.

* * *

Областной партийна организациин шалгалтын комиссиин заседани болојо үнгэрөө. Тус комиссиин түрүүлэгшээр нүхэр Ф. И. Ченкиров һунгагдаба.

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXXII КОНФЕРЕНЦИ

КПСС-эй ОБКОМОЙ ТООСООН БА КПСС-эй ЦК-гай ДЕКАБРИИН ПЛЕНУ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЭЙ, КПСС-эй ЦК-гай ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬ, СС ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ НҮХЭР Ю. В. АНДРО ҮГЭ СООХИ ЗҮБШЭЛ ЗААБАРИНУУДАЙ БОЛОН ТОБШОЛОЛНУУДАЙ ҮНДЭ ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА ОРГАНИЗАЦИИН БЭЕЛҮҮЛХЭ ЗОРИЛГОНУУД ТУ

КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. БЕЛЯКОВОЙ элидхэлһээ

НҮХЭДҮҮД!

Тоосоото үе соо КПСС-эй обкомой эмхидхэлэй ба политическэ бүхы хүдэлмэри партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар шэглүүлэгдэһэн байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум хадаа КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ замда түүхэтэ шэнэ шата болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андроповой Пленум дээрэ соносогдоһон үгын текст хүгжэлтэ түгэс социализмын мүнөөнэй шатада парти болон Совет гүрэнэй бэелүүлжэ байгаа социально-экономическа политикые тодо хурсаар найруулһан политическэ шухала документ мүн болоно.

Арадай ажахые саашадань хүгжөөлгын гол шэглэлнүүдэр Ю. В. Андроповой үгэ дотор үгтэһэн гүнзэгы удхатай сэгнэлтэнүүдые, заабари зүбшэлнүүдые КПСС-эй ЦК-гай Пленум нэгэн һаналтайгаар һайшаан дэмжээд, энэ документ дотор найруулагдаһан мүнөөнэй ба ерээдүйн экономическа зорилгонуудые шиидхэлгэ бүхы партиин, совет болон ажахын бүхы органуудай, ажалша коллективүүдэй ажал ябуулгын үндэһэ һуурида табигдаха ёһотой гэжэ тэмдэглэбэ.

Хэһэн хүдэлмэри тухайдаа тоосоходоо, КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй үндэр ехэ эрилтэнүүдэй, табиһан тодорхой зорилгонуудайнь үндэһөөр тэрэниие шэнжэлхэ шухала гэжэ КПСС-эй обком тоолоно.

Гол үндэһэн шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ областной партийна организациин хүсэлэл оролдолгонуудые КПСС-эй обком элсүүлһэн байна. Тоосоото үе соо партиин обкомой 14 пленум, бюрогой болон секретариадай 80 заседани дээрэ эдэ бүхы асуудалнууд харагдажа үзэгдэһэн байха юм. Арадай ажахые, политическэ ба эмхидхэлэй хүдэлмэриие партиин зүгһөө хүтэлбэрилгые һайжаруулха зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дуршалые партиин обком анхаралтайгаар шэнжэлһэн, согсолһон, КПСС-эй горкомууд болон райкомуудай, 12 парткомой 30 гаран тоосоое шагнаһан байна. Абтаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгые эмхидхэлгэ партиин обкомой бүхы хүдэлмэриин гол удха болобо.

«1981—1985 онуудта, мүн 1990 он хүрэтэрхи үедэ Буряадай АССР-эй үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань комплекснээр хүгжөөхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1981 оной январиин 9-нэй тогтоол обкомой саг үргэлжын хиналта доро байгаа.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) Пленум манай бүхы хүдэлмэриие һайжаруулгада— ажахы эрхилэлгые гуримшуулгада, эмхидхэл дээшэлүүлгэдэ, гүрэнэй, ажалай ба түсэблэлгын жаяг журамые бэхижүүлгэдэ айхабтар ехэ үүргэ нүлөө үзүүлбэ.

1983 ондо хүдэлмэриин сагые гээлгэ хороогдоо. Элдэб һаатан һамшалгануудай тоо хоёр дахин, захиргаанай табилгатайгаар ажалдаа гарахагүй ябадал гурбанай нэгэ хубяар хороогдоо. Ажалһаа һамшалга 20 процентээр, кадрнуудай ажалһаа гаралга 15 процентээр доошолоо.

Эдэ бүгэдын ашаар промышленностьда, барилга, транспорт дээрэ гээгдэжэ ябаһан коллективүүдэй тоо үсөөрһэн байна. Промышленна үйлэдбэриин, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин хэмжээнэй ургалта зарим тэды дээшэлээ. Хүдөө ажахын бүхы продукци үйлэдбэрилгэ 11 процентээр ургаба.

ТООСООТО ҮЕ СОО промышленностиие хүтэлбэрилгэдэ үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ, түсэбтэ даабаринууд болон социалис уялгануудые дүүргэхэ талаар шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүдтэ гол анхарал хандуулагдаһан байха юм.

Үнгэрһэн гурбан жэлэй хугасаа соо промышленна продукци худалдаха түсэб 100,2 процентээр дүүргэгдээ, үйлэдбэриин хэмжээнэй ургалта 107,0 процентдэ хүрөө. Эдэ бүгэдэ гол түлэб ажалай бүтээсэ дээшэлүүлһэнэй ашаар түйлагдаһан байна. Жэшээнь, 1983 ондо энээнэй ашаар үйлэдбэрилгын хэмжээнэй ургалта 88 процент болобо.

Тоосоото үе соо Улаан-Үдын авиационно, судна бүтээлгын ба цементын заводуудай, Зэдын вольфрам-молибденэй нарин сэмбын комбинадуудай, Сэлэнгын модоной баазын болон бусад олон предприятинуудай коллективүүд амжалтатайгаар хүдэлһэн байна.

Промышленностиин үйлэдбэриие оньһон техникээр хангалга дээшэлүүлэгдээ. Мүнөө үедэ предприятинуудта 600 гаран оньһожоруулгын, 85 автомат лини, программна жолоодолготой 220 станок хүдэлнэ, 11 АСУП нэбтэрүүлэгдээ, түрүүшын 20-ёод робот болон механическа манипулятор хүдэлгэгдэжэ эхилээ. 36 миллион түхэригэй экономическа ашаг үрэтэй уралан нарижуулгын 27 мянган дурадхал, 330 ухаалан зохёолго үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэ.

Гэхэтэй хамта манай хүдэлмэриие шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ, арадай ажахы хүгжөөлгые партиин зүгһөө хүтэлбэрилгэдэ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ гээгдэгшэдгүй хүдэлмэриин хангалгада КПСС-эй обкомой тэрэнэй таһагуудай зүгһөө үшөөл ехэ дутуу дундануудай тохёолдожо байһаар.

Жэшээнь, 1983 ондо 13 предприяти түсэб болон социалис уялгануудаа дүүргэжэ шадаагүй. «Бурятферммаш», «Бурятавторемонт» нэгэдэлнүүд, гадар хубсаһа нэхэдэг фабрика, кондитерскэ промышленностиин нэгэдэл тэрэ тоодо ороно.

Эдэ коллективүүдэй хүдэлмэридэ элдэб янзын бэрхэшээл түбэгүүдэй ушаржа байһаниинь элитэ. Зүгөөр үйлэдбэри дээрэ ушарһан дутуу дундануудай, ажалай ба үйлэдбэриин хангалтагүй журам, гүрэнэй түсэбые дүүргэхын түлөө эдэбхитэй тэмсэл ябуулаагүй байһан ушар эдэ бүхы гээгдэлнүүдэй гол шалтагааниинь болоно гэжэ хэлэхэ шухала.

Империалис зээрхэг түримхэй бүлэгөөрхидэй гэмээр уласхоорондын байдалай орёо түгшүүрилтэй боложо байһан мүнөөнэй эрхэ байдалда түсэбтэ даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө тэмсэхэ гэшэ илангаяа шухала удха шанартай байна. Манай гүрэнэй экономическа ба өөрыгөө хамгаалха хүсые бэхижүүлхын түлөө тэмсэлэй түрүү зэргэ, гол талмай мүнөө үйлэдбэриин цехүүд, участогууд дээгүүр, полинууд болон фермэнүүд дээгүүр гарана. Гүрэнэй түсэбые хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ гэшэ совет хүн бүхэнэй, ажалша коллектив бүхэнэй, партийна ба ниитын эмхи бүхэнэй уялга болохоһоо гадна, патриотическа нэрэ хүндын хэрэг болоно гэжэ ЦК-гай Пленум дээрэ соносогдоһон нүхэр Ю. В. Андроповой үгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

Манай промышленностиин хүдэлмэриин гол дутагдалнуудай нэгэниинь юун бэ гэхэдэ, олохон предприятинуудта үйлэдбэриин хүсэн гүйсэд дүүрэнээр ашаглагданагүй. Жэшээнь, тоосоото үе соо нютагай болон эдеэ хоолой промышленностиин предприятинуудта продукци үйлэдбэрилгэ зарим тэды дээшэлүүлэгдэһэн байна.

«Забайкаллес» нэгэдэлэй предприятинуудта үйлэдбэриин хүсэнүүд, илангаяа барилгын эдлэл хэрэгсэлнүүдые, модоной хюрөөдэһөөр плитануудые үйлэдбэрилгын хүсэнүүд һулаар хүдэлгэгдэнэ. Сэлэнгын целлюлозно-картонной комбинат удаан саг соо хангалтагүйгөөр хүдэлжэ байнхай, тэрэнэй хүсэн гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй. Шэнэ предприятинуудай, илангаяа гадар хубсаһа нэхэдэг фабрикын, «Бурятферммаш» нэгэдэлэй, хүүргын түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой хүсэнэй хангалтагүй удаанаар ашаглалгада оруулагдажа байһаниинь һанаа зобооно.

Предприятинуудай гурбанай нэгэ хубиһаа үлүү ехэ продукци эльгээхэ түсэбүүдээ жэл бүри дүүргэдэггүй байһан ушарынь гүрэнэй журамай хангалтагүй һула байһые элирхэйлэн гэршэлнэ. Үнөөхил Сэлэнгын ЦКК, Байгалай модо урадхуулгын бааза, локомотив-вагон заһабарилгын завод, Загарайн карьероуправлени, «Буржелезобетон» нэгэдэл, «Электромашина» завод, хилээмэнэй продуктнуудай управлени болон бусад договоор хараалагдаһан уялгануудаа ходо дүүргэнэгүй.

Обкомой шэнэ бүридэл, тэрэнэй таһагууд, партиин горкомууд болон райкомууд мүнөө промышленностиин хүдэлмэриин гол үрэ дүнгые бэелүүлхын түлөө хиналтаа шангадхаха, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдээр хангаха уялгануудаа дүүргэхын түлөө партийна организацинуудай, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ зэргэтэй.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлгэ үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула шухала удха шанартай байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Ю. В. Андропов тэмдэглээ һэн. Манайда энэ шухала үрэ дүн хангалтагүй эршэ дэлисэтэй байна.

Энэ табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй хугасаа соо ажалай бүтээсэ 4,8 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Энэ хадаа нэн түрүүн үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгаха, эрдэм, техникын түйлалтануудай үндэһэ һуури дээрэ тэрэнэй техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ шэнэ технологи болон түрүү дүй дуршалые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэриин һулаар ябуулагдаһанай үрэ дүн болоно. Комплекснээр шэнэдхэн хубилгалга, оньһото техникэ тодхон табилга үйлэдбэриие нарижуулан һайжаруулгын гол шэглэл болохо ёһотой. Гэбэшье гурбан жэлэй турша соо промышленна предприятинуудта эдэ зорилгонуудта һомологдоһон мүнгэ зөөриин оройдоол 25 процентынь гаргашалагдаһан байна.

Республикын предприятинуудта үйлэдбэриие шэнэдхэн хубилгаха хүдэлмэридэ ехэ дутагдалнуудай тохёолдоһоо уламжалан, олон тоото түхеэрэлгэнүүд тодхогдон табигдаагүй байһаар. Һүүлэй жэлнүүдтэ станогуудай хүдэлмэриие хэдэн халаанда эмхидхэлгэ зарим тэды дээшэлээ. Гэбэшье олохон предприятинуудта түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүд дүүрэн хүсөөрһөө хүдэлгэгдэнэгүй. Жэшээлхэдэ, энэнь «Электромашинада» — 1,02, «Бурятферммашта» — 1,15, судна бүтээлгын заводто —0,98, Сэлэн-Дүүмэдэ —1,01 болоно. Гар ажал үшөөл хангалтагүй удаанаар хороогдоо байнхай.

Продукци үйлэдбэрилгын гаргашые бага болгохын түлөө тэмсэлые шангадхаха тухай нүхэр Ю. В. Андроповой захяа заабари бидэнэртэ шухала удха шанартай байна. Жэшээнь, продукци үйлэдбэрилгэдэ ажалай гаргашын үшөөл ехэ байһан авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын, судна бүтээлгын заводуудта, бусад олон предприятинуудта энээнэй илангаяа ехэ удха шанартай юм.

Бригадна гуримые нэбтэрүүлгэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ ехэ удха шанартай байна. Зүгөөр энэ түрүү гурим хангалтагүй удаанаар, зарим газарта ёһын тэдыдэ нэбтэрүүлэгдэнэ гээд мэдэрхэ шухала. Мүнөө үедэ промышленностида хүдэлмэрилэгшэдэй 57,5 процентнь бригадна гуримаар ажалладаг байна. Тиихэдэ бригадануудай гурбанай нэгэ хубидань салин хүлһэн ажалдаа ямараар хабаадаһанай хэмжээгээрнь хубаарилагдадаг байха юм.

Үйлэдбэрилэгдэһэн продукцин шанарые саашадань һайжаруулха асуудал гол шухала байһаар. Гүрэнэй шанарай тэмдэгтэйгээр гаргагдаһан продукцин хэмжээн тон бага. Имагтал республикын 13 предприяти эрхим шанартай продукци гаргана. Авиационно, локомотив-вагон заһабарилгын заводуудта, прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, нютагай болон эдеэ хоолой промышленностиин зарим предприятинуудта голодоһо гаргалга ехэ байһаар.

Түлишын-элшэ хүсэнэй ба бусад түхэлэй нөөсэнүүдые алмалга, гамтайгаар хэрэглэлгэ хадаа гол шухала зорилго болоно. Тоосоото үе соо промышленна предприятинуудта 36 миллион киловатт-час электрын элшэ хүсэн, 850 тонно металл, 2 мянга шахуу тонно түлишэ-түрхилгын материалнууд алмагдаа. Энэ хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха гэшэ тон шухала.

Партиин обком, горком болон райкомууд, партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриие хурдан түргэнөөр хүгжөөхын тула ехэ хүсэлэл оролдолгонуудые гаргаха зэргэтэй. КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй эрилтэнүүдэй ёһоор, ажахы эрхилэлгын хэмжээе дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын хүгжэлтэ дэбжэлтые хурдадхаха, үйлэдбэриин хүсые, материальна, ажалай ба мүнгэн һангай нөөсэнүүдые бүри гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэхэ, тусхай зорилготой программануудые бэелүүлхэ шухала.

Түсэбһөө гадуур ажалай бүтээсые 1 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые 0,5 процентээр хямдаруулха талаар нүхэр Ю. В. Андроповой табиһан зорилгые бэелүүлхын тула эмхидхэлэй ба политическэ үргэн ехэ хүдэлмэри дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Энэ хадаа жэлэй гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Тоосоото үе соо партиин обком республикын түлишын-элшэ хүсэнэй баазые хүгжөөлгэдэ саг үргэлжэ анхаралаа хандуулһан байна. Улаан-Үдэ хотодо 2-дохи ТЭЦ бариха тухай, Түгнын нүүрһэнэй үүрхайн түрүүшын ээлжээнэй барилгын болзорые дүтэлүүлхэ тухай асуудалнууд шиидхэгдэбэ, Гусиноозерско ГРЭС-эй хоёрдохи ээлжэе бариха хүдэлмэри эхилэгдээ.

КПСС-эй обком болон республикын Министрнүүдэй Совет түлишын-элшэ хүсэнэй комплексые хүгжөөлгэ саашадаа һуларшагүй анхаралаа хандуулха ёһотой.

Улаан-Үдэ хотодо хүдэлжэ байһан ТЭЦ-ые техническэ талаарнь һэльбэн шэнэлхэ, байгша ондо тэндэ шэнэ хүсэ ашаглалгада оруулха шухала. Октябрьска болон Железнодорожно районуудай промышленна шэнэ зононуудта ехэ ехэ котельнэнүүдые барижа эхилхэ хэрэгтэй. 2-дохи ТЭЦ-эй барилгые үргэнөөр эхилхэ шухала. Эдэ бүгэдэ Улаан-Үдын городской партийна организацин бэелүүлхэ ёһотой гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

ТРАНСПОРТЫН хүдэлмэриие хүтэлбэрилхэдээ, КПСС-эй обком тэрэнэй бүхы һалбаринуудые хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэдэ, транспортна хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулһан байгаа.

Республика доторной Байгал-Амарай түмэр замай Хойто-Байгалай отделени байгуулагдаа.

Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделени саашадань хүгжөөгдэбэ. Табан жэлэй гурбан жэлэй хугасаа соо харгы замай отделенидэ ашаа зөөлгын түсэб 101 процентээр дүүргэгдэжэ, түсэбһөө гадуур 400 мянга шахуу тонно ашаа эльгээгдээ. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб үлүүлэн дүүргэгдэбэ. 1980 онойхитой сасуулбал, подъездной харгы замуудта вагонуудай һатан зогсолго 2 часаар хороогдоһон байна.

Гэбэшье транспорт дээрэ хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, нөөсэнүүд хаа хаанахада орходоо эгээл ехэ байна гэжэ КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ тэмдэглэгдээ һэн. Жэшээнь, харгы замай Улаан-Үдын отделенидэ вагоной эрьесэн түсэбэй дүнгүүд дүүргэгдэнэгүй, ашаанай ба пассажирска поездүүдэй ябалгын график бага бэшэ таһалдалда оруулагдана. Харгы замай хоёр отделенидэ поездной болон маневрово хүдэлмэридэ ехэ голодоһон гарана.

«Бурятавтотранс» нэгэдэл ашаа болон хүн зөөлгын хэ талаар табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбые дүүргэбэгүй.

Нэгэдэлэй зарим предприятинуудта үйлэдбэриин журам доогуур хэмжээндэ байһаар, түлишэ-түрхилгын материалнуудые үлүүсэ ехээр бэшэхэ, хэмһэ үлүүгээр гаргашалаха, урихэ ябадал үзэгдэһөөр. Хүн зониие һайнаар хангаха талаар ёһотой хүдэлмэри ябуулагданагүй.

Автотранспортые хэрэглэлгын ашаг үрые дээшэлүүлхын тула харгы зам ехэ удха шанартай байна. Харгы замай хүдэлмэрилэгшэд хараалагдаһан түсэбүүдээ жэл бүри дүүргэнэгүй, гэбэшье саашадаа тэдэнэй хүдэлмэри улам үргэдхэгдэхэ ёһотой. Яруунын, Хойто-Байгалай, Түнхэнэй, Баунтын районуудта харгы бариха, һэльбэн шэнэлхэ талаар асуудалнууд табигдана. Хяагта, Баргажан руу ошоһон автомобильна дардам харгынуудые һэльбэн шэнэлхэ эрилтэ табигдана.

Улаан-Үдын авиапредприятиин материально-техническэ бааза нилээд бэхижүүлэгдээ. Зүгөөр предприятиин хүтэлбэрилэгшэд хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэхын тула бүхы арга боломжонуудаа гүйсэд хэрэглэжэ шадаагүй байһаар.

Манайда уһанай транспортын арга боломжонууд гүйсэд дүүрэнээр хэрэглэгдэнэгүй, Сэлэнгэ мүрэн болон батахан гол горход дээгүүр судануудай ябалгые хүгжөөлгэ нилээд гээгдэлдэ оронхой.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй эрилтэнүүдтэй тааралдуулжа, КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет транспортын предприятинуудай ажал ябуулгые саашадань улам һайжаруулха ёһотой. Транспортын бүхы хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ.

ХЭЛХЭЭ ХОЛБООНОЙ хэрэгсэлнүүдые хүгжөөхэ талаар республика доторной ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Улаан-Үдэ — Северобайкальск гэһэн хэлхээ холбооной радиорелейна линиин түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүргэгдээ. Энэнь Прибайкалиин, Баргажанай болон Хурамхаанай районуудта телевидениин хоёр программые харуулха арга олгобо. Мүнөө үедэ республикымнай хүн зоной 92 процент телевизионно дамжуулгануудые харадаг болонхой.

Манай республика дотор, илангаяа Улаан-Үдэ хотодо телефоной холбоое хүгжөөлгэ ехэ гээгдэлдэ оронхой. Тиимэһээ партиин горком болон городской гүйсэдхэхэ комитет, Хэлхээ холбооной управлени Железнодорожно районда 4-дэхи АТС-эй байшан барилгые түргэдхэхэ хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй.

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГА хадаа тоосоото үе соо партиин областной комитедэй бэелүүлһэн ажал ябуулгануудай нэгэниинь болоно. Барилгын индустриин үйлэдбэриин бааза бэхижүүлэгдээ, барилга дээрэ ажалай бүтээсэ 12,5 процентээр ургаа.

Республикын экономическа ба социальна хүгжэлтэдэ барилгашад, хабсаргагшад горитой хубитаяа оруулһан байха юм. Гурбан жэлэй туршада ехэ мүнгэнэй сэнтэй гол фондынууд ашаглалгада оруулагдаа, капитальна һомололгонуудай ниитэ хэмжээн 10 процентээр дээшэлүүлэгдээ. Үйлэдбэриин олон барилганууд ашаглалгада оруулагдаһан байна. Электро-дамжуулгын 2150-һаа дээшэ километр лининүүд баригдаба, энээнэй ашаар мүнөө республикымнай бүхы районууд гүрэнэй электрын элшэ хүсөөр хангагдаба.

973 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд, 8 мянга гаран һууритай һургуулинууд, 3 мянга шахуу һууритай һургуулида ороодүй үхибүүдэй эмхи зургаанууд баригдаа. Улаан-Үдэдэ Буряад Драмын театрай шэнэ байшан, мүнөөнэй түхэл шэнжэтэй аэровокзал баригдаһан байна. Сэлэнгэ мүрэн дээгүүр автомобилиин харгытай шэнэ хүүргэ баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа. Республикын хото городууд болон хүдөө нютагуудта, рэйсэнүүдтэ түбүүдтэ болбосон түхэлтэй болгохо, коммунальна ажахые хүгжөөхэ ехэ хүдэлмэри хэгдэбэ.

БАМ-ай Буряадай участогай барилга эршэмтэйгээр ябуулагдажа байна. Барилгын эхилһэнһээ хойшо энэ хэдэн миллион түхэригэй капитальна һомололгонууд ашаглагдаа, 466 километрэй гол, 100 гаран километрэй станционно түмэр зам табигдаа. Байгалай тоннелиин барилга түргэсхэгдөө, хушуунай тоннелнүүдэй барилга дүүргэгдэжэ, Хойто-Муяын тоннель мэлтэлгэ дүүрэн хүсөөрөө ябуулагдажа байна. Хушуунай дүрбэдэхи, һүүлшын тоннелиие хоёр тээһээнь малтажа нилүүлхэ хүдэлмэриие конференциин урда тээ, болзорһоонь урид бэелүүлһэн «БАМтоннельстрой» 16-дахи отрядай проходчигууд областной партийна конференцидэ ажалай ехэ бэлэг бариба.

Үнгэрһэн жэлэй һүүл багата хүдэлмэриин түрүүшын поезд Таксимо станцида ерээ һэн. Агуу ехэ Октябриин 67 жэлэй ой болотор бүхы Байгал-Амарай түмэр зам дээгүүр поезднууд ябадаг болохо юм гэжэ найдалтайгаар хэлэжэ болоно.

Республикын колхоз, совхозуудта 30 мянган үхэр малай, 12 мянган гахайн, 128 мянган хонидой, 156 мянган шубуудай байранууд баригдажа, ашаглалгада оруулагдаа.

Хүдөө нютагуудта гэр байра үргэнөөр барилгада онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Предприятинууд болон ажахынуудые шефтээ абаһан республикын барилгашад 1981 оноһоо эхилжэ жэл бүри 115 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүдые ашаглалгада оруулна. Энэнь 1980 онойхиһоо 2 дахин ехэ болоно.

Гэхэтэй хамта капитальна барилгын талаар КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй элируулһэн дутуу дундануд манай республикада сэхэ хабаатай байна.

Олохон барилгын эмхинүүд үйлэдбэриин хүсэнүүдые ашаглалгада оруулха түсэбүүдээ саг үргэлжэ дүүргэнэгүй. Түсэбөөр хараалагдаһаниие бага байрын гэрнүүд, һургуулинууд, больницанууд, техническэ мэргэжэлэй училищинууд баригдаа. Эндэ гол шалтагааниинь юун бэ гэхэдэ, мүнөө дээрээ үргэлжэ хаатай байшан гэр барилга һулаар хүгжөөгдэнэ. Улаан-Үдын гэр баридаг комбинадай хүсэн оройдоол хахад хубияраа ашаглагдана.

«Главбурятстрой» барилгын гол эмхиин хүдэлмэриин хэмжээн тон хангалтагүй удаанаар ургана. Һүүлэй жэлнүүдтэ нютагай Советүүдтэ барилгын хүдэлмэри бага болоо, үйлэдбэриин баазые хүгжөөхэ хүдэлмэриин хэмжээнүүд ургэнэгүй, главк өөһэдын гэр байрые муугаар барина.

Барилгын зарим эмхинүүдтэ ажалай бүтээсэ мүртэй дээшэлнэгүй, ТЭЦ-эй барилгын управлениидэ, «Дальстальконструкция», «Востоксибсанмонтаж» гэжэ хабсаралгын управлениинүүдтэ, «Бурятсельхозмонтажкомплект» гэжэ трестдэ иимэ ушар дайралдана. «Бурятремстрой», «Бурятмежколхозстрой», нэгэдэлнүүдтэ, «Улан-Удэтрансстрой» трестын подразделенинүүдтэ ажалай бүтээсэ 1980 онойхиһоо доошолһон байна.

Барилга дээрэ бригадна подряд хангалтагүй муугаар нэбтэрүүлэгдэнэ. Мүнөө барилгын бригадануудай оройдоол гурбанай нэгэ хубинь иимэ гуримаар хүдэлнэ. Олохон ушарта бригадануудые иимэ гуримда оруулалга ёһын тэдыдэ эмхидхэгдэнхэй байна.

Барилгын индустриин баазые бэхижүүлхэ гэшэ барилгын үйлэдбэриин хэмжээе саашадань үргэдхэхэ гол зорилго болоно бшуу.

Тоосоото үе соо үйлэдбэриин баазые хүгжөөлгэдэ 42 мянга гаран түхэриг һомологдоһон байгаа. «Главспецдальстройн» жэлдээ 100 мянган кубометр хүнгэн бетон хэрэгсэлнүүдые гаргаха завод, «Бурятмежколхозстройн», «Бурятцелинстройн» түмэр-бетон хэрэгсэлнүүдэй заводууд ашаглалгада оруулагдаба. Мүнөө республика доторной хабсаргагдамал түмэр-бетон гаргаха хүсэнүүд хоёр дахин үргэдхэгдэжэ, жэлдээ 600 мянга шахуу кубометр иимэ хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэгдэхэ байна. Гэбэшье үйлэдбэриин энэ хүсэн деб дээрэ хангалтагүйгөөр хэрэглэгдэнэ.

Капитальна барилгын талаар КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй табиһан зорилгонууд партиин обкомой, горкомуудай, райкомуудай, нютагай Советүүдэй зүгһөө барилганууудта саг үргэлжэ анхаралаа хандуулха, барилгашадай ба хабсаргагшадай коллективүүдтэ, ашаглалгада оруулагдахэ барилганууд дээрэ партийна, профсоюзай ба комсомолой организацинуудай хүдэлмэриин түхэл шэнжэнүүдые, онол арганууудые нарижуулан һайжаруулха эрилтэ табина.

КПСС-эй ЦК-гай майн (1982 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, Эдеэ хоолой программаар табигдаһан зорилгонуудые бэелүүлхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтые түргэдхэхэ, тэрэнэй ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинуудай, хүдөө ажахын органуудай, агропромышленна комплексын бүхы звенонуудай хүсые шэглүүлхэ тушаа партиин обком бага бэшэ хүдэлмэри хэһэн байна. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ тухай асуудалнууд обкомой пленумүүд болон бюронууд дээрэ саг үргэлжэ табигдадаг байгаа. Ороһо таряа, тэжээл элбэгээр абаха, газарай үрзэжэл һайжаруулха холын хараата программанууд зохёогдоо.

Табан жэлэй гурбан жэлдэ бүхыдөө 415,8 миллион түхэригэй мүнгэ зөөри хүдөө ажахыда ашаглагдаа. Энэ үе соо продукци үйлэдбэрилгын жэлэй дунда зэргын хэмжээн 7,3 процентээр ургаа. Ниитын болон хүн зоной хубиин ажахынуудта адууһа малай болон шубуудай тоо толгой олошоруулагдаа, малай ашаг шэмэ зарим тэды дээшэлүүлэгдээ.

Эдэ жэлнүүдтэ газар тариалангай болон тэжээл үйлэдбэрилгын баазые бэхижүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал хандуулагдаһан байна. Үнгэрһэн гурбан жэлдэ республикын хүдөө ажахыда 3,5 мянган трактор, 1,4 мянган таряа хурялгын комбайн, 3,7 мянган ашаанай автомашина болон бусад олон техникэ үгтөө.

Малай тэжээлдэ ороһо таряанай зүйл горитой таһалагдадаг болоо, тэжээлэй шанар һайжараа. Түрүү технологи хэрэглэн, колхоз, совхозууд жэл бүхэндэ сенаж, ногооной гурил, хэршэгдэһэн үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэнэ.

Газар тариалангые научна үндэһэ баримтатай зональна аргаар эрхилдэг болохо тушаа бэелүүлэгдэһэн хэмжээнүүд ехэхэн удха шанартай байба. Ажахынуудта тариалангайнь горитой хуби паар болгогдожо, хара таряан, обёос, ешмээн, үндэр ургаса үгэдэг Бурятская-34, Бурятская-79 сортын шэниисэ ехээр таригдадаг болоо, белок ехэтэй ургамалнууд — рапс, донник горитой газарта таригдана.

Олонхи ажахынууд уһалагдадаг газарһаа ехэ ургаса абадаг болонхой.

Газар тариалан эрхилэлгые һайжаруулха, [illegible] дээшэлүүлхэ хэрэгтэ [illegible] подряд тон шухала [illegible]. 1983 ондо 815 бригада болон звенонууд энэ аргаар хүдэлөө. Бүхы тарилгын 55 процент, мүн уһалагдадаг бүхы сабшалан тэдэндэ даалгагдаһан байна. Энээнэй ашаар үнгэрһэн жэлдэ тариалангай гектар бүриһөө 13,4 центнер ороһон абтаа. Хартаабхын, овощой, бүдүүн болон шэмэтэ тэжээлэйшье ургамалнуудай муу бэшэ ургаса хуряагдаа. Республикамнай гүрэндэ таряа, хартаабха худалдаха уялгаяа дүүргээ.

Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хяагтын, Загарайн, Улаан-Үдын, Сэлэнгын болон Хориин районуудай ажахынууд энээндэ илангаяа ехэ хубита оруулаа.

Энэ талаар бэелүүлэгдэжэ байһан хүдэлмэриин зүб байһаниие эдэ үрэ дүнгүүд гэршэлнэ. Мүнөө энээнээ улам бэхижүүлэн бетадхаха болонобди. Табан жэлэй үлэһэн жэлнүүдтэ ороһо таряа үйлэдбэрилгые 600 мянган тоннодо хүргэхэ, үбһэ тэжээл мүнөөнэйхиһөө 20 — 25 процентээр ехээр абадаг болохо зорилго табижа, тэрэнэй бэелүүлхын түлөө тэмсэхэ шухала. Тиихын тула газар тариалан эрхилгын гуримые үшөөл нарижуулха, севооборот зүбөөр ашаглаха, поли бүхэнэй агротехникые һайжаруулха хэрэгтэй. Энэ талаар манда үшөөл горитой дутагдалнууд бии. Таарамжатай һайн үнгэрсэн жэлдэшье 45 ажахы гектар бүриһөө миин 10 центнерһээ доошо ургаса абаа бшуу.

Газар тариалангые болон тэжээл үйлэдбэрилгые саашадань хүгжөөхэ, бэхижүүлхын тула партиин райкомууд өөһэдынгөө харьяата РАПО-нуудай, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэдэй үүсэл эдэбхиие, харюусалгые дээшэлүүлхэ ёһотой.

Хүсэ ехэтэй тракторнуудта техническэ харууһа хэхэ, тэдэниие заһабарилха баазые хүгжөөхэ тушаа Госкомсельхоз-

ОБЛАСТНОЙ ПАРТИЙНА XXXII КОНФЕРЕНЦИ

ПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. М. БЕЛЯКОВОЙ элидхэлһээ

...үшөөл удаанаар бэелүүлэгдэнэ. Хангалгын зарим предприятинууд хүн зониһоо абаһан захилаа саг соонь бүтээнэгүй, хэһэн хүдэлмэринь муу шанартай байна.

Һүүлэй жэлнүүдтэ медицинын эмхи зургаануудай материальна бааза нилээд бэхижээ. Шэнжэлэлгын, эмшэлгын шэнэ онол арганууд нэбтэрүүлэгдээ. Ажаһуудаг газарнуудта, хүдэлмэри дээрэнь хүнүүдтэ амбулаторно-поликлиническэ туһаламжа хүргэхэ хэрэгтэ үшөөл дутагдалнууд олон байһаар.

Арад зоной хэрэглэмжын эд товар ехээр үйлэдбэрилэн гаргаха, шанарыень һайжаруулха асуудалда КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум ехэ анхарал хандуулаа. Табан жэлэй эхинһээ хойшо республика дотор 150 шэнэ хэрэгсэлнүүд ашаглагдаа. Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай гаргадаг бүдэй 38 процентнь, «Туяана» нэгэдэлэй оёһон хэрэгсэлнүүдэй 9 процентнь гүрэнэй Шанарай тэмдэгтэ хүртэнхэй.

Гэхэтэй хамта, энэ табан жэлдэ эд товар үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, ассортиментыень үргэдхэхэ тушаа хараалагдаһан хэмжээнүүд үшөөл дүүргэгдэнэгүй. Союзна мэдэлэй промышленностиин предприятинуудта соёлой-ажаһуудалай хэрэглэмжын, гэрэй ажахыда хэрэглэгдэдэг эд товар үйлэдбэрилхэ талаар ехэхэн гээгдэлдэ оронхойбди. ЛВРЗ-дэ, «Бурятавторемонт» нэгэдэлдэ, шэлэй заводто, «Бурятфермаш» заводто, мүн бусадшье предприятинуудта эдэ хэрэгсэлнүүдые ехээр бүтээн гаргадаг болохо шухала.

Үнгэрһэн конференциин шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, КПСС-эй обком болон республикын Министрнүүдэй Совет предприятинуудта хамһабариин хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар хэдэн шухала хэмжээнүүдые абаһан байна. Гурбан жэлэй туршада хамһабариин ажахынуудта мяха үйлэдбэрилгэ—18, һү — 48, овощ — 22 процентээр ехэ болгогдоо.

Гэбэшье хэрбээ предприяти, организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй энэ асуудалые шиидхэхэ хэрэгтэ бүхы эдэбхи үүсхэлээ гаргаа, нэтэрүүгээр оролдоо һаань, эдэ үрэ дүнгүүд ...гүй дээшээ байха һэн. Нарин сэмбын комбинадта, Гусиноозерско ГРЭС-тэ, «Бурятлавстройдо» хамһабариин ажахынуудые эмхидхэлгэ үшөөл һулаар ябуулагдана. Хамһабариин ажахынуудые хүгжөөхэ талаар хүдэлмэриеэ эдэбхижүүлхэ саг ерээ.

Оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха зорилго партийна болон советскэ органуудай онсо анхарха асуудалнуудай тоодо байһан, байһааршье. Үнгэрһэн жэлнүүдтэ энээндэ капитальна горитой мүнгэ зөөри һомологдоо. Үһа сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдэй барилгада, оршон тойронхи байгаали хамгаалха хэрэгтэ 25 миллион ...тэй түхэриг һомологдоо. Гэбэшье Байгал далайе хамгаалха тушаа КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор тодорхойлогдоһон хэмжээнүүд хүсэд дүүргэгдэнэгүй. Илангаяа Улаан-Үдын промпредприятинуудһаа, Сэлэнгын ЦКК-һаа гараһан уһые сэбэрлэжэ табиха тушаа үшөөл еэ юумэн хэгдэхэ байна. Эдэ хараалагдаһан хэмжээнүүдэй дүүргэлтын түлөө КПСС-эй обком, республикын Министрнүүдэй Совет шанга эрилтэ табиха ёһотой.

КПСС-эй XXVI съездын, партиин ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, партийна организацинууд һуралсалай эмхинүүдэй ажабайдалда горитой анхарал хандуулаа. Ниитэ эрдэмэй һургуулинуудта һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха, тэдэнэй һуралсалайнь материальна баазые бэхижүүлхэ талаар ажал үргэлжэлүүлэгдээ.

Һурагшадые ажалай дүй дүршэлдэ һургаха, саашанхи мэргэжэлээ шэлэн абаха хэрэгыень һайжаруулха хэмжээнүүд абтаа.

Энээнтэй хамта дороһоо ургажа ябаһан эдир үетэниие һургаха болон хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ дутагдалнууд үсөөн бэшэ байһаар. Тэдэнэй дунда гурим журам алдаха ябадал үзэгдэнэ. Үхибүүдые ажалда бэлдэхэ, тэдэндэ ажалай элдэб мэргэжэл олгоходоо ажахынуудай, предприяти болон районуудай эрилтэтэй тааралдуулха талаар бүхы һургуулинуудта тодорхой гурим үшөөл бии болгогдоогүй байһаар.

Техническэ мэргэжэл олгохо эрдэм һургуули хүгжөөхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдэжэ, һүүлэй гурбан жэлдэ тэндэ 31 мянган залуу хүдэлмэришэд бэлдэгдэһэн байна. Гэхэтэй хамта тэдэ училищинуудта һуралсалай шанар тиимэ һайн гэхын аргагүй. Профтехучилищинуудые дүүргэгшэдэй зариман үйлэдбэри дээрэ гарахадаа, ёһоор мэргэжэлгүй, ажалдаашье оролдосо багатай байдаг.

Тоосоото үе соо дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудай саашанхи хүгжэлтэ түйлагдаа. Гурбан жэлэй туршада республикада 10 мянга гаран дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэд, 14 мянган дунда шатын мэргэжэлтэд бэлдэгдээ. Эндэ баһал мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын шанар эрхим һайн гэхын аргагүй.

Һуралсалай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха, һурагшадта эрдэм наукын үндэһэ һуурие гүнзэгыгөөр шудалуулха, журам гуримыень бэхижүүлхэ, һуралсалдаа үнэн шударгыгаар хандадагаар хүмүүжүүлхэ тушаа Гэгээрэлэй министерство, техническэ мэргэжэл олголгын һуралсалай управлени, дээдэ, дунда һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд ажалаа эрид шангадхаха ёһотой.

«Юрэнхы эрдэмэй ба мэргэжэлэй һургуулиие хубилган шэнэлэлгын гол шэглэлнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай проектые ургажа ябаа залуу үетэн, арадай эрдэм гэгээрэлые саашадань улам нарижуулан һайжаруулха тушаа үшөө нэгэ шэнэ халуун анхарал болоно гэжэ республикымнай олониитэ тоолоно.

Мүнөө гансашье һуралсалай эмхи зургаануудта бэшэ, мүн промышленна предприятинуудай, республикын ажахынуудай бүхы коллективүүдтэ энэ шухала документ зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Ажалшадай оруулһан дурадхал болон ажаглалтануудые наринаар шэнжэлхэ хэрэгтэй.

Тоосоото үе соо республикын эрдэм наукашье саашадаа хүгжөөгдэжэ байгаа. Республикын экономико болон соёлой хүгжэлтэдэ эрдэм наукын оруулһан хубита улам ехэ болоно. СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалда 55 зүйлөөр эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэри хэгдэнэ. Зарим шухала асуудалнуудаар тодорхой шухала теоретическэ болон арадай ажахыда ехэ удха шанартай үрэ дүнгүүд түйлагдаа.

Гэхэтэй хамта, республикын арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхэ талаар урдань табигдаһан зорилгонуудые научна эмхи зургаанууд гүйсэд бэелүүлнэгүй, өөһэдынгөө бүхы арга боломжые дүүрэнээр элсүүлэн хэрэглэнэгүй гэжэ тэмдэглэхээр. Олон янзын мэргэжэлтэй эрдэмтэдэй хүсые элсүүлһэн томо комплексно асуудалнууд үсөөн шиидхэгдэнэ. Эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдэй хүсэд дүүргэгдэжэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнгүй үлэдэг ушар үсөөн бэшэ.

Эдэ дутагдалнуудые усадхажа, эрдэм наукын эмхи зургаануудые саашадань хүгжөөхэ, эрдэм-шэнжэлгын хүдэлмэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгтэй.

КПСС-эй XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, ажалшадые болон һуража байгаа залуушуулые үзэл сурталай-политическэ, ажалай, зан заншалай хүмүүжэлые дээшэлүүлхэ, патриотическа болон интернациональна үзэл бодолые хүгжөөхэ талаар хүдэлмэриие нарижуулан һайжаруулха хэмжээнүүдые КПСС-эй обком абаһан байна.

СССР-эй байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо, мүн тэрэшэлэн манай республикын 60 жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд республика доторнай амжалтатайгаар үнгэрөө һэн.

Үнгэрһэн үедэ политическэ һургуулида һурадаг хүнүүдэй тоо улам олон болоо. Мүнөө тэндэ 54 мянган хүн һуража байдаг. Пропагандистнарай шэнжэ шанар һайжарһан, хэшээл үнгэргэлгын хэмжээн дээшэлһэн зэргэтэй.

Гэхэтэй хамта марксистско-ленинскэ һуралсалай эмхидхэлдэ бага бэшэ дутагдалнууд бии. Яруунын, Зэдын, Хориин, Захаминай болон Прибайкалиин районуудай партийна зарим организацинуудта хэшээлнүүд һулаар үнгэргэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ экономическа һуралсалда ехэ анхарал хандуулагдадаг болонхой. Экономическа һуралсалай һургуулинуудта мүнөө үедэ 78 мянган хүнүүд һурана. Улаан-Үдын прибор бүтээлгын нэгэдэлдэ, жэшээнь, коллективэй гурбан хүнэй нэгэниинь иимэ һуралсалда ябажа байдаг. Тэдэнэй олонхинь һуража шудалһан мэдэсэеэ бодото хэрэг дээрээ амжалтатайгаар хэрэглэдэг, материальна баялигуудые алмаха хэрэгтэ, уралан нарижуулагшадай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байна. Гэхэтэй хамта энэшье хэрэгтэ дутагдалнууд үсөөн бэшэ. Тэрэнэй гол дутагдалынь хадаа һуралсалай ба үйлэдбэриин бодото зорилгонууд хоёрой хоорондо холбоониинь холодоно.

Комсомолой һуралсалда баһал дутагдалнууд бии байһаар. Комсомолой зарим организацинуудта хэшээлнүүд болзор соогоо үнгэргэгдэнэгүй, политическэ һуралсалда зарим хүбүүд болон басагад хайхарамжагүйгөөр хандана, бэеэ даагаад һураха хэрэгтэ анхаралаа табинагүй.

Тоосоото үедэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри яһала эдэбхижэһэн байна. Энэ хүдэлмэриие 20 мянга гаран агитаторнууд болон политинформаторнууд эмхидхэн ябуулна. Ниитэ-полит үдэр, ажал хэрэгэй талаар уулзалга, нээмэл бэшэгэй үдэрнүүд гэхэ мэтын хэмжээ ябуулганууд партийна организацинуудай хүдэлмэриин аша туһатай дүршэл боложо шаданхай.

Гэхэ зуура зарим ушарта хүн зоной дунда ябуулагдадаг ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажахын болон политическэ зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ гол шэглэлынь боложо шаданагүй. Ажалай, зан заншалай, атеистическэ талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, хүн зоной мэдэрэл болбосоролые хараада абадаггүй байна. Хара амяа хараһан бодол, зөөри зөөшэ суглуулха сэдьхэл, хулгай хэлгэ, социалис зөөриие гам хайрагүйгөөр үрихэ гэхэ мэтын муу үзэгдэлнүүдтэй ябуулдаг тэмсэлэй удха һулададаг байна.

Агитколлективүүдэй, политинформаторнуудай бүлэгүүдэй һулаар хүдэлдэг баримтанууд олон. Лекторнүүдэй уншадаг лекциин темэнь һайн бодомжологдоогүй байдаг.

Эдэ дутагдалнуудые усадхаха шухала, үзэл сурталай ажал ябуулгые бодото зорилгонуудые шиидхэлгэ тээшэ эрид шэглүүлхэ, добтолхы шэнжэ шанарыень улам хурсадхаха, марксистско-ленинскэ теориие эдэбхитэйгээр тайлбарилха, пролетарска интернационализмын болон арадуудай хани барисаанай үзэл бодолые гүнзэгыгөөр ойлгуулха, буржуазна болон ревизионис үзэл сурталые эрид шууд элишэлхэ хэрэгтэй болоно.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин шиидхэбэринүүдые үргэнөөр тайлбарилан ойлгуулха, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтатай дашарамдуулан, пропагандистска болон ойлгууламжын хүдэлмэриие үргэнөөр ябуулха гээшэ партийна бүхы организацинуудай мүнөө сагай гол шухала зорилгонь болоно.

Тэрэшэлэн сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ даинда совет арадай илаһаар 40 жэлэй ойдо бэлэдхэлые үргэнөөр ябуулха шухала болоно. Энэ ушарта манай ветерануудай, ажалша коллективүүдтэй холбоо барисаа байгуулдаг сэрэгшэдэй туһаламжа ехэ үүргэ дүүргэхэ байна.

Арми болон арадай эб нэгэдэлые саашадань бэхижүүлгэ, совет сэрэгшые хүндэлдэг байхаар хүмүүжүүлгэ хадаа манай эгээ нангин хэрэг болоно.

Армида алба хэлгэдэ, ороноо хамгаалгада бэлдэлгэ хадаа хүнүүдые физическэ талаар хүмүүжүүлгын хэрэгые саашадань һайжаруулгатай нягта холбоотой. Гэбэшье физкультура болон спорт хүгжөөлгэдэ хүн зон үсөөнөөр хабаадана, тэрэнэй материально-техническэ үндэһэ һуурин һула байһаар.

Ажалшадай эдэбхи эрмэлзэлые саашадань хүгжөөхэ, социалис мүрысөөнэй аша үрые дээшэлүүлхэ асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Ю. В. Андроповой хэлэһэн үгэ соо үргэнөөр харагдаһан байна. Гэхэтэй хамта энэ хүдэлмэридэ ёһо тэдысэ хандадаг ушар үсөөн бэшэ.

Социалис мүрысөө эмхидхэгшэд гээгдэлдэ ороһон коллективүүдые, тэрэшэлэн һулаар хүдэлдэг хүнүүдые харааһаа алдана. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ, өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулгада мүрысэгшэдэй гол анхаралые хандуулха, түхеэрэлгэнүүдэй халаанай коэффициентые дээшэлүүлхын түлөө хүдэлөө дэлгэрүүлхэ шухала.

Предприятинуудта, барилга дээрэ, ажахынуудта, цех болон бригадануудта түйлаһан алмалтые бүридхэхэ тусхай дэбтэр нээхэ, энэ хэрэгые үргэнөөр ойлгуулха, мүрысөөнэй дүнгүүдые сасуулан харуулха шухала гэжэ тоологдоно.

Республика дотор соёл-гэгээрэлэй олон эмхи зургаанууд хүдэлжэ байдаг. Гэхэ зуураа олон клубуудай, библиотекэнүүдэй, кинотеатрнуудай, музейнүүдэй хүдэлмэриин удха шанарые һайжаруулха эрилтэ табигдана. Хүн зониие кино харуулгаар хангаха асуудалда онсо анхарал хандуулмаар байна.

Республикын оюун бэлигтэ хүдэлмэрилэгшэд тоосоото үедэ шэнэ шэнэ бүтээлнүүдые зохёожо, ажалшадай зүгһөө үндэр сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Манай уран зураашадай шэнэ хүдэлмэринүүд һайшаагданхай. Композиторнууд, театральна коллективүүд аша үрэтэйгөөр хүдэлмэрилнэ.

Республикын байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойдо зорюулагдан Москвада үнгэргэгдэһэн Буряадай литература ба искусствын үдэрнүүд, коммунис байгуулалтадаа Буряадай АССР-эй амжаһан түйлалтануудай жэшээтэ хэрэгһээ үндэһэлэн харуулһан Монголой Арадай Республикада болоһон СССР-эй үдэрнүүд республикын соёлой ажабайдалда горитой ушар ёһолол болоһон байна.

Гэхэтэй хамта оюун бэлигтэ хүдэлмэрилэгшэдые хүмүүжүүлхэ, мүнөө үеын хүнүүдые харуулһан бүтээлнүүдые байгуулхын тула тэдэнэй бэлиг шадабаряа зорюулдаг болохо асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулмаар.

КПСС-эй ЦК-гай июниин ба декабриин Пленумүүдэй эрилтэнүүдтэ таарамаар олониитэдэ мэдээсэл дамжуулха хэрэгсэлнүүд хүдэлмэреэ хубилган һайжаруулжа шаданагүй, арадай ажахын һалбаринуудта ушарһан шухала асуудалнууд һулаар шэнжэлэгдэнэ, ажалай түрүү дүй дүршэл, партийно-политическэ хүдэлмэриин онол арганууд һанаһанда хүрэмөөр нэбтэрүүлэгдэнэгүй. Эдэ дутагдалнуудые усадхаха, хэблэлэй, телевидени болон радиогой хүдэлмэриин шанарые һайжаруулха хэрэгтэ саг үргэлжын анхарал хандуулха болонобди.

Гурим журам бэхижүүлхэ, хулгайлалгатай, эдилгэ абалгатай болон бусад муу зүйлнүүдтэй тэмсэхэ, захиргаанай органуудай кадрнуудые бэхижүүлхэ талаар партийна, совет болон эрхэ сахин хамгаалгын органууд горитой хүдэлмэри ябуулһан байна. Дотоодын хэрэгүүдэй министерствэдэ политотдел байгуулагдаа. Гэбэшье Улаан-Үдын зарим районуудай, Улаан-Үдын, Хориин, Прибайкалиин, Сэлэнгын райкомуудай хүдэлмэридэ дутагдалнууд бии байһаар. Гэмтэ ябадал гаргадаг ушарнуудые үндэһөөрнь усадхаха, хуули ёһо хазагайруулгаһаа һэргылхэ хүдэлмэри ябуулха талаар партийна, совет болон эрхэ сахин хамгаалгын органууд эрид шууд хэмжээнүүдые абаха ёһотой болоно.

Ажалай, үйлэдбэриин, гүрэнэй журам сахилгые бэхижүүлхэ талаар эдэбхитэй хүдэлмэри ябуулагдаха зэргэтэй. Һая КПСС-эй ЦК шалгалта хэһэн байна. Журам бэхижүүлхын тула ябуулагдадаг тэмсэл партийна, совет болон ниитын организацинуудай үдэр бүриин хэрэг боложо шадаагүй, энэ хэрэгтэ бодото хубилалта түйлаагүй байнабди.

Тоосоото үедэ областной партийна организаци 3,9 мянган хүнөөр ургаһан байна. Мүнөө тэрэнэй зэргэдэ 52 мянган коммунистнууд жагсана. Гурбан жэлэй туршада 7392 хүн партида абтаа, Тэдэнэй 66 процентнь хүдэлмэришэд богон колхознигууд, 39 шахуу процентнь эхэнэрнүүд.

Хүдэлмэришэд болон колхознигуудые, промышленностьдо, барилга дээрэ, транспорт, хүдөө ажахыда, хангалгын предприятинуудта хүдэлдэг бригадир болон мастернуудые партида абаха хүдэлмэрие саашадань һайжаруулха шухала.

Тоосоото үедэ партийна органуудай бүридэл саашадаа нарижуулан һайжаруулагдаа. Партиин зүдөөгэй райкомуудта хүдөө ажахын таһаг, түмэр замай транспорт дээрэ узловой парткомууд байгуулагдаа. Партийна эхин организацинууд 155-аар нэмэжэ, мүнөө 1469 болоод байна.

Партийна организацинуудай эдэбхиин улам ургажа байһые үнгэрһэн тоосоото һунгалтын кампани тодорхойгоор харуулаа. Тоосоото һунгалтын суглаануудта коммунистнуудай 95 шахуу процентнь хабаадаһан, тоосоото элидхэл тушаа суглаанда хабаадагшадай 4 хүнэй нэгэниинь үгэ хэлэһэн зэргэтэй. Партийна һунгагдамал эдэбхитэдэй шанар эли бодо һайжарһан байна.

Гэхэтэй хамта эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри хангалтагүйгөөр ябуулдаг, ажахын ажал ябуулгада гүнзэгыгөөр хамаардаггүй эхин парторганизацинууд манда үсөөн бэшэ гэжэ тэмдэглэмээр.

Дутагдал гаргаһан, журам эбдэһэн коммунист бүхэн өөрынгөө алдууе мэдэрдэггүй байна. Худал мэдээ хүргэхэ, хулгай хэхэ, гүрэнэй алибаа журам хазагайруулха таагүй ушарнууд үшөө үзэгдэһөөр.

Тоосоото үедэ залуу, эмхидхэхы шадабаритай, тусхай болон политическэ һайн бэлэдхэлтэй олон хүнүүд хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлэгдэһэн шуу. Партиин горкомуудай, райкомуудай секретарьнараар 24 хүн, тэрэ тоодо 10 эхэнэрнүүд дэбжүүлэгдэһэн, совет органуудта хүдэлмэрилхөөр 34 коммунистнууд эльгээгдэһэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ 70 харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд партийна дээдэ һургуули дүүргэһэн, мүнөө тэндэ үшөө 64 хүн һурана. Тиихэдэ областьнууд хоорондын ба областной курсануудта 800 шахуу хүн һуража гараа.

Гэхэтэй хамта энэ хэрэгтэ дутагдалнууд үшөө олон бии байһаар. КПСС-эй обком, тэрэнэй һалбариин таһагууд, КПСС-эй горкомууд болон райкомууд хүдэлмэрилэгшэдэй шадабарие болон политическэ шанарые гүнзэгыгөөр шэнжэлнэгүй, хүтэлбэрилхы тушаалда дэбжүүлмээр хүнүүд ёһотоор бэлдэгдэнэгүй. Дэбжүүлгэдэ ушарһан зарим алдуунууд энэ дутагдалые гэршэлнэ. Партийна журам эбдэһэнэй, албанайнгаа тушаалые өөрынгөө хубиин хэрэгтэй түлөө хэрэглэһэнэй түлөө хүтэлбэрилхы хэдэн хүдэлмэрилэгшэд тушаалһаа гаргагдаһан, партиһаа хеюулһан байха юм.

Кадрнуудай харюусалга дээшэлүүлхэ, тэдээндэ партийна үндэр эрилтэтэйгээр хандаха, өөһэдынгөө уялгануудые үнэн сэхээр дүүргэхэ, хүтэлбэрилэгшэ бүхэн үзэл бодолой талаар үнэн сэхэ алба хэдэг байха зорилго КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленум тодорхойлһон байна. Партийна хүтэлбэрилгын гол шатань байһан КПСС-эй горкомуудай ба райкомуудай хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ хэрэгтэ партиин обком тоосоото үедэ саг үргэлжын анхарал хандуулжа байгаа. Тэдэнэй ажал ябуулгада һайн жэшээнэй онол арганууд нэбтэрүүлэгдээ, районой ажабайдалда үзүүлэгдэдэг нүлөө болон үүргэ дээшэлээ. Партийна органуудай хүдэлмэриин онол арга болон дүй дүршэлые нарижуулан һайжаруулха ябадалда томскынхидай дүршэл ехэ удха шанартай хэрэг болжо шадаа. Тэрэниие бидэ үнгэрһэн жэлһээ нэбтэрүүлжэ эхилээ һэмди. Тэрэнэй гол удхань хадаа илангаяа хүдэлмэриин сагта үнгэрэгдэдэг элдэб зүблөөнүүдые хороолго, эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри ябуулгада ехэнхи сагаа зорюулга болоно.

Партийна организацинуудай ажал ябуулгын онол арга болон дүй дүршэлые нарижуулан һайжаруулха талаар Молдавиин Компартиин ЦК-гай хүдэлмэри тухай КПСС-эй ЦК-гай абаһан тогтоол энээн тушаа дахин дабтан тэмдэглээ. Тиихэдээ элдэб зүблөө үнгэргэлгэ, олон тоото тогтоолнуудые абалга хүтэлбэриин гол хэрэг бэшэ гэһэн В. И. Ленинэй заһан заабариие бодотоор баримталһан ушар болоно бшуу.

Урда болоһон конференциин эрилтэнүүдые бэелүүлэн, КПСС-эй обком дүүргэлтын хойноһоо хиналтэ хэхэ дүршэлөө нарижуулһан байна. Энэ асуудал КПСС-эй обкомой пленум дээрэ зүбшэгдөө һэн. Тэрэшэлэн документнүүдые эрхилдэг хүдэлмэриие дээшэлүүлхэ, эрхэтэдһээ ороһон бэшэгүүд болон нюураараа хандаһан үгэнүүдые харалгын шанар һайжаруулха асуудалнууд бюро дээрэ зүбшэгдэһэн байна.

Абтаһан хэмжээнүүд хадаа КПСС-эй обкомой аппарадай болон партийна комитедүүдэй хүдэлмэриин хэмжээе дээшэлүүлхэ ябадалда туһа хүргэһэн байна. КПСС-эй горкомууд болон райкомууд партийна документнүүдые бэлдэлгын шанарые, дүүргэлтын хойноһоо хиналтые һайжаруулжа шадаа. Бюро дээрэ зүбшэгдэһэн асуудалнуудай гурбанайнь нэгэ хуби дүүргэлтын хиналтада хабаатай байһан. Энэ хүдэлмэри КПСС-эй Советскэ, Хориин, Загарайн, Бэшүүрэй райкомуудта эли бодо һайжаранхай.

Тиихэ зуура, дүүргэхые шалгаха хэрэг һанаһанда хүрэмөөр бэшэ. Заримдаа энэ асуудалаар элдэб справка болон мэдээ суглуулдаг ушар үзэгдэһөөр. Нэгэ асуудалаар хоёр дахин шиидхэбэри абаха саг ушардаг. Жэшээнь, гэр барилгын комбинадай, трикотаж гадар хубсаһанай фабрикын үйлэдбэриин хүсэнүүдэй ашаглалгые дүүргэхэ тухай КПСС-эй обкомой бюрогой тогтоол гүйсэд дүүргэлтэ болоодүй байһаар.

Республикын Министрнүүдэй Советтэй хамтын тогтоолнуудые КПСС-эй обком олоор абадаг юм. Эдэнэр илангаяа хүдөө ажахын асуудалнуудта хабаатай. Гэбэшье РАПО болон хүдөө ажахын органуудай хангалтагүй эмхидхэлэй хүдэлмэриһөө боложо, олониинь мууса дүүргэгдэнэ. Хэмжээнүүдэй хэды абтажа байбашье, КПСС-эй обкомой аппарат, партиин горкомууд болон райкомууд ажахын жэжэ-божо асуудалнуудаар ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ хандадаг ушар олон байһаар. Партийна комитедүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, тэрэ тоодо партиин обкомой секретарьнар, иимэ хандалгада, зүб сэгнэлтэ үгэдэггүй. Харин предприятинуудые түүхэй эдлэлээр, запасной частьнуудаар хангаха, бэе бэедээ эрилтэ табиха гэхэ мэтын жэжэ асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ партийна аппарадай хүдэлмэрилэгшэдые нэгэнтэ бэшэ хабаадуулдаг заншалтай. Энэ ушар хадаа гол шухала холын хараатай асуудалнуудые шиидхэлгэһээ, шиидхэбэринүүдэй дүүргэлтые хиналгаһаа аппарадые хазагайруулна бшуу. КПСС-эй Кабанскын, Зэдын, Хэжэнгын, Түнхэнэй райкомууд иимэ дутагдалнуудые олоор ушаруулһан байна. Партийна болон гүрэнэй органуудай бэелүүлхэ уялгата албаниие тодорхойлолгоһоо хазагайрһан ушар совет болон ажахын органуудай харюусалгые доошолуулна, гүйсэдхэлгын журам сахилгада мууса нүлөөлнэ.

Эрхэтэдһээ ороһон бэшэгүүд болон үгөөрөө хэлэһэн мэдүүлгэнүүдые хаража үзэхэ хүдэлмэриие саашадань һайжаруулха эрилтэ табигдана.

Хүдэлмэриин ленинскэ ёһо гуримые, үндэр эрилтые, партийна залан шууд ажал ябуулгые, ажал хэрэгтээ шүүмжэлхы ёһоор хандадаг байлгые саашадань хүгжөөхэ, баримталха шухала гэжэ партиин областной комитедтэ һануулмаар.

Һүүлэй жэлнүүдтэ Советүүдэй хүдэлмэри нилээд эдэбхижээ. Тэдэнэр үйлэдбэриин асуудалнуудые, социальна болон соёлой хүгжэлтын, хүн зониие ажаһуудалай талаар хангалгын хэрэгые нарижуулха асуудалнуудые шууд түргэн шиидхэдэг болоо.

Гэхэтэй хамта совет олон органууд тэдэндэ олгогдоһон эрхэ болон түлөөлэлгые гүйсэд дүүрэн хэрэглэжэ шаданагүй, экономическа болон социальна хүгжэлтын шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ ёһотой үүсхэл гарганагүй.

Республикын министерствэнүүдэй болон албан зургаануудай хүдэлмэриин онол аргада дутагдалнууд үшөө олон бии байһаар. Зариманиинь партиин болон правительствын директивэнүүдые бэелүүлхэ, дүүргэхэ хэрэгтэ, нютагай органуудай шиидхэбэринүүдые хүсэндэнь хүргэхэ асуудалда журам һугатайгаар хандадаг байна. Республикын Министрнүүдэй Совет министерствэнүүдтэ, албан зургаануудта, горрайгүйсэдкомуудта шанга эрилтэ табинагүй, дээдын органуудай болон өөрынгөө абаһан тогтоолнуудай дүүргэлтын хойноһоо хиналта һулаар табина.

Арадай хиналтын органууд тоосоото үедэ ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Гэбэшье гүрэнэй, түсэбэй болон ажалай журам бэхижүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө арга боломжонуудые гүйсэд дүүрэн зорюулнагүй. Илангаяа арадай хиналтын бүлэг болон постнуудта энэ ушар хабаатай. Тэдэнэй олониинь эдэбхи һулатайгаар хүдэлмэрилнэ.

Өөһэдынгөө зэргэдэ 436 мянган гэшүүдые нэгэдүүлһэн республикын профсоюзай организацинууд тоогойнгоошье, эмхидхэлэйнгээшье талаар һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ургаһан байна. Гэбэшье профсоюзуудай областной соведэй, областной комитедүүдэй болон профсоюзай нютагуудтахи организацинуудай хүдэлмэридэ дутагдалнуудай бии байһые арсахын аргагүй. Илангаяа социалис мүрысөө эмхидхэлгэдэ, бригадна подрядай гуримаар ажал эрхилэлгэдэ дутагдалнууд олоор үзэгдэнэ. Хүдэлмэришэдэй болон алба хаагшадай үйлэдбэриин болон ажаһуудалгай эрхэ байдалые һайжаруулхын, тэдэнэй амаралтын сагые зохидоор эмхидхэхын тула эрид шууд хэмжээнүүд абтадаггүй байна. Ажалша коллективүүд тухай Хуулиие, социалис ажалай журам бэхижүүлхэ талаар абтаһан тогтоолнуудай дүүргэлтэдэ профсоюзай организацинуудай оруулһан хубита ехэ.

Областной комсомолой организаци мүнөө 124 мянга гаран хүбүүд болон басагаднаа нэгэдэн бүридэнэ. Тэдэнэр республикын экономико болон соелые хүгжөөхэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаа оруулна. Гэхэ зуура комсомолой олон организацинууд эдэбхи һулатайгаар хүдэлнэ. Үйлэдбэриин болон ниитын эдэбхиие хүгжөөхын тула комсомолой хүдэлмэриин арга дүршэлые гүйсэд хэрэглэжэ шаданагүй.

КПСС-эй обком, партийна комитедүүд саашадаа Советүүдэй, профсоюзай, комсомолой организацинуудай, арадай хиналтын органуудай хүдэлмэриие дэгмэгэйгээр хүтэлбэрилхэ, тэдэнэй ажал ябуулгын али бүхы талада бодото нүлөө үзүүлхые оролдохо уялгатай.

Бидэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ дамжан оробобди. Тэрэнэй үрэ дүнгүүд олон асуудалнуудые шиидхэхэ байна. Түсэбүүдые заатагүй дүүргэхын, тэдэниие үлүүлэн дүүргэхын тула али бүхы арга боломжонуудые зорюулха хэрэгтэ партийна организацинуудые, бүхы совет арадые зоригжуулһан КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд манай ажабайдалда политическэ ехэ үүргэ дүүргэнэ. «Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдһээ һайнаар дабшаха, саашадаа эршэтэйгээр хүдэлхөөр зоригжохо, ушарагдаха бэрхэшээлнүүдые шууд дабаха гээшэ тон шухала»,— гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Ю. В. Андропов Пленум дээрэ хэлэһэн үгэ дотороо тэмдэглэһэн байна.

Коммунист бүхэнэй, ажалша хүн бүхэнэй сэдьхэл бодол энэл зэбаряар эзэлэгдэнхэй.

Манай областной партийна организаци өөрынгөө XXXII конференциие бүри гүн мэдэрэлтэйгээр, партиин Центральна Комитедые тойроһон нягта жагсаалтайгаар угтаба.

Коммунистнуудай, Буряад ороной бүхы ажалшадай арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхэ, КПСС-эй XXVI съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлгэдэ өөһэдынгөө бардам ехэ хубитые оруулха байһандань ямаршье һэжэг түрэнэгүй.

ТАСС
ХИЛЫН АНАҺАА

ЗАЛАН СЭХЭ, ЭБ НАЙРАМДАЛТА ХАРАА ШЭГЛЭЛ

...этигэл найдалые, ...далые бэхижүүл- ...зэбсэгүүдые ху- ...мжээнүүдые бэе- ...ар Стокгольмдо ...һан конференци ...скэ Союзай ба- ...хараа шэглэл ...ын олонниитын ...анхаралда бай- ...ольмдохи хурал- ...КПСС-эй ЦК- ...юрогой гэшүүн, ...инистрнүүдэй Со- ...үлэгшын Нэгэ- ...шо, СССР-эй га- ...рэгүүдэй министр ...мыкын хэлэһэн ...өөр найруулан шэнжэлхэдээ, эб найрамдал хангаха, буу зэбсэгүүдые бүгэдэн гаргалгые зогсоохо, уласхоорондын гол шухала асуудалнуудые хөөрэлдөөнүүдэй ёһоор шиидхэхэ хүсэлэнтэй байһанаа Советскэ Союз үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ элдэб оронуудай олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд тэмдэглэнэ. Эб найрамдал хангаха, харилсаа холбоо тогтоохо талаар арадуудай хүсэл эрмэлзэлые конференцидэ хабаадагшад бэелүүлхэ аргатай хэлсээнүүдые баталха аабза гээд этигэн найдажа байһанаа Советскэ Союз мэдүүлнэ.

Эб найрамдалта политикадаа үнэн сэхэ Советскэ Союз, социалис хани нэгэдэлтэ бусад оронууд гүрэнүүдэй хоорондо этигэл найдал тогтоохын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилые һуларуулхын түлөө оролдосотойгоор, залан сэхээр тэмсэнэ гэжэ Болгариин **«Работническо дело»** газетэ бэшэнэ. Стокгольмдо боложо байһан хуралдаан дээрэ Советскэ Союзай хараа шэглэл энэ залан сэхэ политикада бүрин хүсэдөөр харюусана. Нэгэ нэгэндээ эсэргүүгээр сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, эб найрамдалай харилсаа холбоо тогтоохо тухай договор баталхын түлөө, ядерна буу зэбсэгтэй гүрэнүүдэй Совет ороной жэшээе дагажа, ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга абахын түлөө СССР шууд сэхээр тэмсэнэ.

Советскэ Союз уласхоорондын гол шухала асуудалнуудаар бүтэмжэтэй һайн хөөрэлдөөнүүдые хэхын түлөө, арадуудай ба гүрэнүүдэй хоорондохи этигэл найдалые, үгэеэ ойлголсолгые бэхижүүлхын түлөө тэмсэдэг байгаа, мүнөөшье тэмсэнэ гэжэ ГДР-эй **«Нойес дойчланд»** газетэ бэшэнэ. США-гай болон НАТО-гай хараа шэглэл энэ эб найрамдалта политикада зүрюу харша байна. Имагтал США-гай захиргаанай гэмээр ядерна буу зэбсэгүүдые Европодо хизаарлаха талаар совет-американ хөөрэлдөөнүүд таһалдуулагдаһан байна. Хөөрэлдөөнүүдые хэхын, хэлсээ баталхын орондо Вашингтон сэрэгэй булюу хүсэтэй болохые оролдожо байнхай.

Социалис оронууд буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха зорилготой эб найрамдалта үүсхэлнүүдые гаргаһан байна гэжэ Чехословакиин **«Руде право»** газетэ тэмдэглэнэ. Дундуур зайда хэрэглэгдэхэ, мүн тактическа зорилготой ядерна буу зэбсэгүүдһээ Европые сүлөөлхэ гэһэн дурадхалнуудые социалис дипломати нэгэнтэ бэшэ оруулһан байгаа. Этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ талаар үргэн ехэ хэмжээнүүдые хаража үзэхөөр Советскэ Союз бэлэн юм.

Американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхожо эхилхэдээ, США энэ асуудалаар үнгэргэгдэжэ байһан хөөрэлдөөнүүдые буруу һүргэһэн байна гэжэ Советскэ Союз тэмдэглэбэ гээд **«Вашингтон пост»** газетэ батална. Хэрбээ Стокгольмдо боложо байһан хуралдаанда хабаадаһан гүрэнүүдэй харюусалгатайгаар хандаад байгаа гээшэ һаань, аюултай ядерна дайнай уршаг тойбо зайсуулан сарагдаха байна гэжэ Москва заана. Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай хөөрэлдөөнүүдэй буруу һүргэгдэһэнэй түлөө, дэлхэйн аюултай олохон районуудтахи байдалай улам орёо түгшүүрилтэй болгогдоһоной түлөө Рейганай захиргаан харюусаха ёһотой гэжэ Советскэ Союз тэмдэглэнэ.

Америкын **ЮПИ** гэжэ информационно агентство, **Эй-би-си** гэдэг телекомпани совет түлөөлэгшын хэлэһэн үгые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлһэн байна.

Уласхоорондын харилсаануудай түгшүүрилые һуларуулха, эб найрамдалай политика бэелүүлхэ, этигэл найдалые бэхижүүлхэ уряатайгаар Москва Стокгольмын хуралдаанда хабаадажа байһан бүхы оронуудта хандаба гэжэ Лондоной **«Таймс»** бэшэнэ. Англиин **«Файнэншл таймс»** газетэ, **Рейтер** агентство энэ хэлэһэн үгые шэнжэлхэдээ, США-гай мүнөөнэй политическэ хараа шугам тушаа Советскэ Союз эрид шанга хараа шэглэл баримталан бэелүүлнэ гэжэ тэмдэглэнэ.

Американ шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолго уласхоорондын байдалые муудхаагаа гээд Баруун Германиин **«Генераль-Анцайгер»** газетэ бэшэнэ. Энээнэй түлөө Рейганай захиргаан гэмтэй байна. Стокгольмын конференциин амжалтатайгаар хүдэлхын тула Варшавска Договорой гэшүүн-оронууд бүхы юумэ хэхээр бэлэн лэ.

Баруун Берлинэй **«Вархайт»**, Японой **«Майнити»**, Индиин **«Таймс оф Индиа»** газетэнүүд Совет гүрэнэй түлөөлэгшын хэлэһэн үгые үргэнөөр шэнжэлхэдээ, США-гай захиргаанай гэмээр лэ Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха совет-американ хөөрэлдөөнүүд буруу һүргэгдөө гэжэ тэмдэглэнэ. (ТАСС).

ЛЕНИНИЗМ ЭГҮҮРИДЭ МҮНХЭ

Коммунис партиин вождь, дэлхэй дээрэхи түрүүшын социалис гүрэниие байгуулагша ба хүтэлбэрилэгшэ Владимир Ильич Ленинэй наһа бараһаар 60 жэл 1984 оной январиин 21-дэ болохонь гээшэ. Ленинэй нэрэнь хүн түрэлтэндэ илангаяа яахадаа хүндэтэйб гэхэдэ, В. И. Ленин марксизмые зохёохы ёһоор хүгжөөн баяжуулан, XX зуун жэлэй эрдэм ухаанай туйлалтануудай хэмжээндэ үргэн хүргэһэн, мүнөө үеын шатадахи арадуудай революционно тэмсэлэй дүй дүршэлые согсолһоной үндэһөөр тэрэниие шэнэ теоретическэ тобшололнуудаар зэбсэгжүүлһэн байна. «Ленинизмһээ гадуур гү, али алгасаад, марксизмые шудалааб гэжэ һанахань манай үедэ огто аргагүй юм», — гээд Ю. В. Андропов бэшэһэн байна.

Бүхыдэнь марксизм-ленинизмдэл адли Ленинэй һургаал хадаа нэгэ газарта тогтошоһон эрдэм ухаан бэшэ юм. К. Маркс болон Ф. Энгельсын һургаалые дагагшад ба тэдэнэй шабинарай дундаһаа Ленин эгээл түрүүлэн марксизмые зохёохы ёһоор баяжуулха ба хүгжөөхэ эрдэм ухаанай онол аргануудые ухаалан зохёогоод, хэрэглэһэн байна бшуу. Эдэ онол аргануудыень тодорхойлбол юун бэ гэхэдэ, марксизмые эгээл түрүүлэн үндэһэлэн зохёогшодой гол ёһонуудта, тэрэнэй эгээл гол һанал бодолнуудта үнэн сэхэ байха, Маркс болон Энгельсын теориин талаар манда уг залгамжалуулан орхиһон гол шухала теоретическэ зүйлнүүдые саг үргэлжэ шудалан үзэхэ ябадал болоно. Энэнь үшөө юун бэ гэхэдэ, эрдэм ухаанай талаар олдоһон шэнэ нээлтэнүүдые марксис ёһоор сэгнэхэ шадабари, революционно хүдэлөөнэй үедэ олдоһон шэнэ дүй дүршэлые зүбөөр сэгнэхэ, мүн марксис ухаан бодолһоо, олониитын революционно дүй дүршэлһөө, арад зоной зохёохы ажал ябуулгаһаа үндэһэлэн гаргаһан бүхы тобшололнуудые саг үргэлжэ хинан шалгаха ябадал болоно.

Маркс болон Энгельсын уг залгамжалуулан орхиһон баялигые Ленин зохёохы ёһоор, хүгжөөн баяжуулһан юм. Тэрээндэл адли бүхы оронуудай марксист-ленинецүүд ленинскэ мётодологидо түшэглэн, Ленинэй уг залгамжалуулан дамжуулһан үзэл сурталай баялигые зохёохы ёһоор хүгжөөн мандуулна. «Ленинизмын хододоо эршэ түгэлдэр байдагай тайлбаринь юун бэ гэхэдэ, Ленинэй һургаал, тэрэнэй гол ёһонууд, тэрэнэй һанажа сэдьхэжэ ябаһан бодолнууд олон миллион хүн зондо ойро дүтэ ба ойлгосотой байна. Урган гаража байгаа үетэн бүхэн тэдэнэй һанааень зобоожо байдаг асуудалнуудта тон тодорхой харюу олодог. Тус һургаал ерээдүй тээшэ бүхы хүн түрэлтэндэ харгы зам гэрэлтүүлнэ, бүхы дэлхэйн арадуудта эб найрамдал болон дэбжэлтэ түхөөнэ», — гэжэ Ю. В. Андропов хэлэһэн байна.

Буржуазна номнолшод ба ревизионистнууд ленинизмые хуушарһан гү, али түүхыншье, нютаг оронуудайшье талаар хизаарлагданги һургаал гэһэн хэбэртэйгээр харуулхые оролдоно. Тиин ленинизм гээшэ марксизмые имагтал ородой байдалда догматическа ёһоор тааралдуулһан ябадал мүн гэжэ дайсадай хэдышье хашхаралдажа байбал, XX зуун жэлэй эсэсэй бодото байдал ленинскэ һанал бодолнуудай үнэн зүб байһые, бүхы хүн түрэлтэнэй хуби заяанда тэрэнэй хубилгахы ёһоор нүлөөлдэг байһыень үнэншэмэ тодоор харуулна. Агууехэ Октябриин дэмбэрэлтэ һайхан гал дүлэн соо ленинизмын түрүүшын бүхэдэлхэйн түүхэтэ туршалга гаража байха үедэ эндэ хэлэгдэһэн бүгэдын зүб байһаниинь тон үнэншэмөөр баталан харагдаһан байха юм.

Үнэхөөрөө ушар юун бэ гэхэдэ, Россида социалис бэшэ, харин буржуазно-демократическа революциин һаяхан лэ бэлэдхэгдэжэ байха үедэ Россин хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй үндэһэн дээрэ ленинизм мүндэлэн гараһан бэлэй. Капиталис байгуулалтын бүхы оронуудай экономическа болбосоролһоонь магадгүй тэдэндэ хабаатай бүхы социальна зүрилдөөнүүд Россида нэгэн бүхэли зүйл боложо нэгэдэһэн байха юм. Марксизм болбол анха түрүүн Баруун Европодо мүндэлэн гаража, түрүүшын шалгалта гараһан юм. Гэбэшье тэндэ шанга сохилтодо ороод, энээнэй удаа дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй түбынь манай орондо шэлжэн нүүһэн түүхэтэй. Имагтал Росси хадаа ерээдүйдэ дэлхэйе революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгаха эшэ үндэһэн мүн тула онсо ехээр найдахаар орон юм гэжэ К. Маркс Ф. Энгельс хоёр хэлэһэн бэлэй. Эсэстэ, XX зуун жэлэй эгээл сэсэн мэргэн гүн ухаатан бологшо В. И. Ленин научна эрдэм мэдэсын бүхы баялигта, имагтал Россин бэшэ, харин дэлхэйн бүхы революционно хүдэлөөнэй дүй дүршэлдэ түшэглэн, өөрынгөө өөрсэ һургаал бодолнуудые найруулһан байна.

В. И. Ленин болбол Германи, Англи, Франци, Австро-Венгри, Польшо, Швейцари, Бельги, Швеци, Финлянди ба Европын бусад оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан, мүн Ази, Америкэ, Австралиин революционернүүдтэй нягтаар харилсадаг байһан гэжэ В. И. Ленинэй намтарынь гэршэлнэ. Мүн Африкын арадуудай һэргэн бодожо байхыень адаглан хараһан юм. Ленин өөрынгөө зохёолнууд дотор имагтал дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгүүдэй юрэнхы жама ёһонуудые элирхэйлээ бэшэ, харин бүхы түбинүүдэй олонхи оронуудтахи политическэ, социальна ба экономическа байдалые тодорхойгоор шэнжэлһэн юм. Тиин эдэ оронуудай марксист бэшэшье элитэ мэдээжэ революционернүүд энэ шэнжэлэлгын тон нарин зүбөөр, холын хараатайгаар хэгдэһыень һайшаан тэмдэглэдэг бэлэй.

Марксизмые буруушаадагшье олон хүнүүд хүн түрэлтэндэ В. И. Ленинэй суртал бодолнуудай айхабтар ехэ удха шанартай байһые мэдэрхэ баатай болодог. Америкын мэдээжэ философ ба социолог Д. Гэлбрейт Лениниие «бүхэли зуун жэл дээрэ үндын бодоһон асари ехэ эрдэмтэн, үшөө үни удаан сагта зам зааха залуур гээшэ» гэжэ хэлэһэн байна. Коммунизмда эльгэ зүрхэнһөө харша энэ хүн иигэжэ мэдүүлнэ: «Ленин болбол хүн түрэлтэнэй түүхэдэ элитэ ехэ ажал ябуулагша мүн. Соёл болбосоролдо тэрэнэй үзүүлһэн нүлөөнь аргагүй ехэ. Тиимэһээ тэрэ имагтал социалис оронуудта бэшэ, харин бүхы дэлхэйдэ хабаатай».

Ленинизмын суртал бодолнуудай нүлөөн бүхы дэлхэй дээрэ маша түргэнөөр дээшэлжэ байнхай.

Мүнөө хамта дээрээ 1750 миллион гаран хүн зонтой оронуудай арадууд, захиргаалагша парти болон правительстванууд ленинизмые үзэл бодолоймнай үндэһэ һууринь мүн гэжэ хуулитаар мэдэрнэ. Элдэб түбинүүдтэ ажал ябуулгаяа эрхилжэ байгаа коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай олонхид. тэрэшэлэн революционно-демократическа партинууд ба эмхинүүд энэ һургаалай туг доро жагсан тэмсэнэ. Зарим партинуудай хүтэлбэрилэгшэд буржуазна номнолой идхалгада орожо, ленинизмһээ зайсан холодоо юм. Харин марксис үзэл баримталһаар байдаг тэдэнэй олонхи гэшүүд Ленинэй һургаалые дагагшадбди гэдэг зандаа. Мүнөө үеын бүхы бодото марксистнууд, революционер-интернационалистнууд ленинецүүд юм. Харин бүхы ёһотой ленинецүүд марксизмын һургаалые хэлбэришэгүйгөөр баримталагшад мүн. Тиин ленинизмые муушалан харагшад эсэсэй эсэстэ марксизмһаа элитээр зайсан холодохо замда заатагүй ородог.

В. И. Ленинэй өөрынь марксизм тухай хэлэһэн мэдээжэ үгэнүүдые иимээр хубилган найруулжа боломоор: ленинизм хамагые илагша хүсэтэй, юундэб гэхэдэ, тэрэ үнэн зүб һургаал мүн. Хүн түрэлтэнэй ажаһуудалда бэелэн батагагдаагүй нэгэшье зүйл ленинизмдэ үгы юм.

Мүнөөнэй үе шата хадаа капитализмын һандаран һалаха, тэрэниие социализм болгон революционно ёһоор хубилгаха үе шата мүн гэжэ Ленин хэлэһэн байна. Энэ тобшололойнь зүб байһые түүхэ батаһан харуулаа. Австралиһаа бэшэ бүхы түбинүүдтэ социализм байгуулһан гү, али тэрэниие амжалтатайгаар байгуулха үндэһэ һуури табиһан оронууд бии болоод, улам урган хүгжэжэ байнхай.

Жэл бүхэндэ дэлхэй дээрэ үйлэдбэрилэгдэдэг бүхы промышленна продукциин 40 гаран процентыень тэдэнэр бүтээн гаргана. Совет засагай тогтоһон түрүүшын жэлнүүдтэ энэ хубинь хоёршье процент болодоггүй байгаа бшуу. Империализмын колониальна байгуулалта үндэһөөрөө һандаргагданхай. Капиталис байгуулалтада хабаатай оронуудта гүнзэгы зүришэлдөөнүүд үзэгдэнэ.

Революци тухай ленинскэ теори, дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгүүд тухай Ленинэй һургаал мүнөө үедэшье сүлөөрэлгын тэмсэлэй стратеги болон тактикын үндэһэ һууринь болоно. Мүнөө үедэ хүдэлмэришэнэй, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн ба эб найрамдал, демократи болон социальна дэбжэлтын түлөө бүхы арадуудай хэжэ байгаа тэмсэл империализмда эсэргүү нэгэн ниитэ тэмсэл болон нэгдэнэ. Дэлхэйн революционно үйлэ хэрэгүүдэй манлайдань социализмын оронууд бата найдамтайгаар дабшана. Тэдэнэй түүхэтэ дүй дүршэлынь бүхы хүн түрэлтэнэй зол жаргалта ерээдүй тээшэ дабшаха замыень гиигүүлэн гэрэлтүүлнэ.

Пролетарска интернационализм, мүн бүхы оронуудай ажалшадай интернациональна һанал нэгэдэлгэнь юун гээшэб гэжэ харуулһан Ленинэй тодорхойлолтонуудай тон зүб байһаниинь гүйсэд харагдаа. Империалис буржуазиин аха аргаараа эсэргүүсэжэ байгаашье һаань, эб найрамдалай түлөө, уласхоорондын харилсаануудта адли тэгшэ эрхэтэй, һайн хүршын байдалтай байхын түлөө арадуудай интернациональна нэгэдэл урган бэхижэнэ.

Эсэстээ ерээдүйн үетэнүүдтэ Ленинэй хандуулһан агуу заяань хадаа газар дэлхэй дээрэ эб найрамдал сахин мандуулхын түлөө шэн зоригто тэмсэл хэхэ гэһэн бодол болоно. Эб найрамдал ба социализмын таһаршагүй холбоотойень Ленин үнэншэмэ тодоор харуулаа. Социализм хадаа бүхы дайнуудые эсэслэн усадхаха, хамаг бүхы арадуудта бултандань энхэ амгалан байдал хангаха гэжэ эрмэлзэжэ байдаг ори ганса общество мүн. КПСС-эй болон Совет гүрэнэй шууд сэхэ демократизм ба энэрхы шэнжэнь ленинизмын амидаралта хүсэнэй үнэншэмэ гэршэ мүн.

Всеволод ИВАНОВ,
профессор,
түүхын эрдэмэй доктор.
(АПН).

В. И. Ленин Кремльдэ Коминтернын II конгрессэй италиин делегацитай хөөрэлдэжэ байна.
1920 оной июлиин 23-һаа урид бэшэ, августын 6-һаа хойно бэшэ буулгагдаһан. Москва.
(КПСС-эй ЦК-гай Марксизм-ленинизмын институтдай архивһаа).

Д. ЖАЛСАРАЕВ

ИЛЬИЧЭЙ ГАР

Дэншэтэй, зөөлэнтэй
Дэлхэй дээрэ ябаһамни
Балай ехэ бэшэшье һаа,
Багаш гэлтэй бэшэл ха.
Хэды ута замые
Наран доро махаабиб?!

Хэды олон гарнуудые
Һаһан соогоо адхаабиб?!
Дорюун шангаханууд,
Дөрьбөгүй һулаханууд;
Халта хүрэд гэдэг,
Хатуу гэгшээр һэжэрдэг;
Загаһандал халтирхай,
Залд гэмэ охитой;
Холонхой шэрүүхэн,
Хун сагаан үнжэгэн —
Ойн модон шэнги
Олон ондоо гарнуудые
Байдалай аянда
Барин барин ябагдана.

Теэд
Тэрэ Хүнэй гар,
Агуу Ленинэй гар
Адхаһан залатай
бэшэлби —
Мүнхэрһэн хойнонь
Мүндэлһэн үетэнэй
нэгэнби
Зүгөөр
Зүрхэн гэжэ байдал —
Холо дүтын газарые,
Хойто урдахи сагые
Холбон байгша зүрхэмни
Ходоог болоно Ильичтэ!
Ходоог болон, Ленинэй
Кабинет соонь оронгиб,
Хоёр гараараа гарыень
Хани халуунаар адханаб!

Ильичэй гар...
Иимэ тиимэ гэжэ
Илгаруулхын аргагүйл.
Харин
Хамаг һайе альгандаа
Хамтаруулһан лэ гар!

Ильичэй гар...
Энэ гар
Эхэ болохо Буряадтам
Энхэ мүнхэ декредээр
Эрхэ сүлөө үргэһэн!
Алтан гар,
Ашата гар —
Абам болохо арадта
Автономи үгэхэ гээд
Аржыса тэмдэглэһэн!

Ильичэй гар...
Энэ гар —
Залиршагүй одон! —
Замыемнай гэрэлтүүлнэл.
Манан, шуурган соошье
Манаа төөрюулхэгүйл!
Алтан гар,
Ашата гар!

ОНЬҺОН ҮГЭНҮҮД

Байгал далайн
үһан һайхан,
Багша Ленинэй
һургаал һайхан.

Урданай юумэ ула болоо,
Ульяновай һургаал
зула болоо.

Арад зоной үгэ сэсэн,
Ленин багшын
суртал сэсэн.

Ангар мүрэн
далайһаа эхитэй,
Ашата Ленин
арадһаа угтай.

Хадын ташалан
мүрэнэй түшэлгэ,
Коммунис парти
арадай түшэлгэ,

Эрьеын хабсагай
далайн түшэлгэ,
Ильич багша
арадай түшэлгэ.

Булагһаа эхитэй
Байгал далай,
Бултанһаа эхитэй
Большевик Ленин.

Аршаанай һайхан —
Байгалда,
Арадай һайхан — Лениндэ.

Р. ДАШИЕВАГАЙ
дэбтэрһээ.

АШАТА БАГШАЯА МАГТАЖА...

АГУУЕХЭ багша Владимир Ильич Ленинэй наһа бараһаар мүнөөдэр 60 жэл гүйсэбэ. Зүгөөр оюун бэлигтэ поэт В. В. Маяковскиин хэлээшээр, «Ленин мэндэ байгаа, Ленин мэндэ байна, Ленин мэндэ байхал!»

Агуу багшынгаа ашата габьяа тухай бодохоор, хүн бүхэн өөрынгөө хуби заяантай холбодог ёһотойл. Хуушанай коммунист, Яруунын районой Үльдэргын сомоной Совет түрүүлэгшээр бүхы наһаараа шахуу хүдэлһэн Бадма Дамдинович Дамдинов нэгэтэ иигэжэ намда хэлээ агша һэн:

— Ленин багшын ашаар лэ зоной дунда хүн бологдоо гээшэ. Тэрэгүй һаа, бишини бүхы наһаараа малгайтай мал гэгдэжэ, барлагай хөөмэгшэ зүдхэһөөр лэ, наһаяа бараха һаабзаб даа...

Бадма Дамдиновичай иигэжэ хэлэһэниинь яаха аргагүй зүб, өөрын үндэһэтэй юм. Юуб гэхэдэ. 1889 ондо түрэһэн Б. Д. Дамдинов революциин урда тээ нютагтаа барлаг ябажа үзэһэн хүн байгаа. Түрэлхиин хурса һонор хүн байһандаа, нютагаһаа үбгэдтэ үзэг заалгажа, бэшэг мэдэхэ болоһонойнгоо ашаар революциин һүүлээр эдэбхитэйшүүлэй тоодо орожо, шэнэ байдал зохёон байгуулхын түлөө аһан тэмсээ. Һүүлдэнь ород бэшэг өөрөө шудалжа, газетэ, журнал уншадаг болоһон, политическэ эрдэмэй талаар хүнэй хойно орохоёо болиһон юм.

— Ленин багшын ашаар... — гэжэ Б. Д. Дамдиновай хэлээшые бултанаймнай эхэ, эсэгэ дабтаха эрхэтэй. Бидэшье өөһэд өөһэдынгөө хуби заяан тухай бодожо үзэхэдөө, мүн лэ тиигэжэ хэлсэдэгбди.

Ленин багшын, тэрэнэй байгуулһан хүсэн түгэс Коммунис партиин ашата габьяаё буряад арад аман зохёол сооһоо тон үндэрөөр сэгнэн магтадаг. Хаанта Россин заха хизаар гэгдэһэн Буряад орондо, сүлэлгын орон гэлсүүлдэг сэбдэг хүйтэн Сибириин гүн соо оршодог байһан Буряад орондо Агуу ехэ Октябриин хубисхал тухай һураг суу игсүүн агаарые арюудхан ерээ гэжэ мэдээжэ.

Иишэ сүлэгдэһэн ород большевигүүдэй ашаар Ленин тухай һураг суу бури оройдой түрүүшын революциин үедэ манай энээгүүр дуулдаһан байгаа. Ленинэй һурагша, соратник И. В. Бабушкин болон бусад революционернүүд Ленинэй сурталые манай хизаарта нэбтэрүүлһэн лэ байна ха юм!

Тиимэһээ үгытэй малша, ангууша буряадууд Ильич багшые өөрынгөө эгээл дүтын хүн болгожо, тэрэнэй нэрые сэдьхэл зүрхэндөө хадуһан байгаа гэжэ түүхын хуудаһаншье, арадай аман зохёолой зүйлнүүдшье гэршэлдэг. Д. С. Дугаровай суглуулжа хэблэһэн «Буряад арадай дуунууд» гэжэ хоёрдохи ном соо оруулагдаһан Ленин тухай залуушуулай дууладаг байһан дууе Хяагтын районой Сагаан-Шулуутай нютагта Ханда Гумпылова эрдэмтэдэ 1962 оной декабрь соо дуулажа үгэһэн байна. Тэрээн сооһоо нэгэ бадаг харуулая:

Хүмүүн бидэ залуушуул,
нүхэдүүд!
Коммунист багша Ленинэй,
Ленинэй
Хүндэтэй лэ сайхан
сургаалы
Хүгжөөгүүлжэ дагая,
дагая!

Бэшэжэ абаһан эрдэмтын тэмдэглэһэнэй ёһоор, энэ дуун 1924 ондо — В. И. Ленинэй наһа бараһан үедэ мүндэлһэн байна. Минии һанахада, үзэхые үзэһэн, халуун шулуу һайса долёоһон, тиимэһээ Ленин багшын сурталые бури мүһэн баримталжа, агуу хэрэгэйнь мандахын түлөө наһаяа зорюулха гэжэ шиидэһэн эдэбхитэд лэ энэ дууе зохёоһон байгаа ёһотой. Һүр жабхалантайшье һаа, гунигтай аялгаар зэдэлһэн энэ дууе арад зон толон абажа, өөрынгөө заһабари хамта оруулаад лэ, сагһаа урда нүгшэһэн Ильич багшаяа шаналан-шаналан дуулададаг байһан байха. Тиигэжэ аяар 1924 ондо мүндэлһэн дуун мүнөөшье мартагдаагүй аабза.

Тиихэдэ мүн лэ 1924 — 1925 онуудта (суглуулагшын тэмдэглэһэнэй ёһоор) бии боложо дэлгэрһэн «Жаранхан сонхотой чердаагтаа» гэһэн дуун һонирхолтой.

Захааминай районой Үлэгшэн нютагта Очиров Цырен-Доржи Доржиевич, Санжижанов Дамдин-Цырен Бадмаевич, Дашеева Мария Дашицыреновна гэгшэдһээ эрдэмтэ «Илажа гараһан хубисхал» гэжэ дуу бэшэжэ абаад, тэрэниие иигэжэ тайлбарилна: «Энэ дуу Х. Намсараевай үгөөр П. Берлинский зохёожо, Буряадай АССР-эй 10 жэлдэ зорюулһан байгаа. «10 жэл» гэжэ нэрэтэй байһан юм. Х. Намсараевай 4 — 4 мүртэй 5 бадагһаа оройдоо гурбаниинь үлэнхэй. Тиигээдшье хубилалтагүйгөөр, түрүүшын бадаг үлөө, харин нүгөөдүүлыень арад зон зохёоһон байгаа». Дурсагдагша дуунай һүүлшын гэжэ гү, али арадай зохёоһон зүйлые эндэ харуулха дуран хүрэнэ.

Багша Ленинэй һургаал
Суранзан эрдэнеэр
гэрэлтэнэ.
Улаан Октябриин хубисхал
Социализмын галаар
бадарна.

«Арад зон гээшэ үгэ хэлэнэй талаар хэнтэйшье жэшэшэгүй хёрхо, һонор байдаг юм», — гэжэ 1950 ондо болоһон залуу уран зохёол-

ТЕАТРАЙ АЙЛШАД

УЛААН-БААТАРҺАА

СССР-эй арадай артист Л. Л. Линховоиной 60 жэлэй дурасхаалта ойдо уряалаар ерэһэн Монголой Арадай Республикын арадай артист Цэвэгжавын Пурэвдорж Ленинэй орденто Буряадай гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрай сценэ дээрэ табигдаһан П. И. Чайковскиин «Евгений Онегин» гэжэ оперодо Греминэй партиие гүйсэдхэбэ.

Улаан-Баатар хотын оперо болон баледэй академическэ театрай алдарта дуушан Цэвэгжавын Пурэвдорж анхан Ураалай консерваторие дүүргэһэн намтартай. Ц. Пурэвдорж манай республикын мэдээжэ дуушадтай, илангаяа Лхасаран Линховоинтой удаан саг соо хани нүхэд ябаһан юм.

Монгол ороной суута дуушанай гүйсэдхэлгэ Улаан-Үдын хүгжэм, дуунда дуратайшуулай зүгһөө халуунаар угтагдажа, баглаа сэсэгүүдээр, удаан үргэлжэлһэн альга ташалгаар үдэшэгдөө.

Б. ЖАНЧИПОВ

ЛЕНИНГРАДҺАА

Тиихэдэ энэл театрта харуулагдаһан П. Чайковскиин «Иоланта» гэжэ оперодо Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ оперо болон баледэй академическэ театрай дуушан, СССР-эй арадай артист Н. П. Охотников хабаадалсажа, Рене хаанай ролиие гүйсэдхэбэ.

Алтан дэлхэйе хаймадан хараха хубигүй Иоланта басаганайнгаа түлөө Рене хаан сэдьхэлээ ехэтэ зободог гэжэ зүжэг дотор домоглогдоно. Геройнгоо энэ байдалые артист айхабтар этигэмээр зураглажа, хоморой һайхан хоолойтой дуушан, бэлиг ехэтэй актер байһанаа гэршэлбэ.

Б. ЦЫРЕНЖАПОВА.

1984 ОНОЙ ЯНВАРИИН 14-нэй НОМЕРОЙ ТААБАРИ-КРОССВОРДЫН ХАРЮУ

Хажуу тээшээ: 5. Һамар. 6. Бэшэг. 7. Тараг. 9. Гэрэл. 10. Наран. 12. Хашаа. 15. Могой. 16. Гасуу. 17. Морин. 18. Далай.

Дээрэһээ доошоо: 1. Хамар. 2. Саһан. 3. Шэхэн, 4. Дэгэл. 8. Гахай. 9. Гараг. 11. Һомон. 12. Хонин. 13. Аадар. 14. Хуһан.

СЭНХИР ЭКРАН

Нэгэдэхи хуудаһанда. Областной партиина XXXII конференци тухай информационно мэдээсэл. Областной партиина XXXII конференци дээрэ һунгагдаһан КПСС-эй обкомой буридэл: КПСС-эй обкомой гэшүүд, КПСС-эй обкомой гэшүүндэ кандидадууд, областной партиина организациин шалгалтын комиссиин гэшүүд. «Ленин зүрхэ сэдьхэлдэмнай»— Москвада болоһон научно-

ПРАВДА БУРЯТИИ

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — Физкультура эрхилэгшэдтэ заабаринууд. 10.05 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.25 — «Спортлотогой» — 3-дахи тираж. 10.35 — «Үхибүүдэй зохёол бүтээлнүүдэй выставкэ». 11.05 — «Гэр бүлэ ба һургуули». 11.35 — «Харгын аюулгүйе сахиха». 12.05 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой Хүүгэдэй ехэ хоорой концерт. 12.35 — «Рабочая гордость» — баримтата фильм. 13.05 — «Совет поэдүүдэй шүлэгүүдээр уран найруулга». 13.30 —«Хүн — газарай эзэн». 14.50 — «Ан амитадай аймагта». 15.50 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 18.05 — Ленинградай дайсадай хүреэлэлгэһээ сүлөөлэгдэһэн 40 жэлэй ойдо». 17.45 — Политическэ шэнжэлэгшэ В. П. Бекетовэй хөөрөөн. 18.15 — «Дуун — аянай хани» — Бүхэсоюзна телеконкурс. Красноярскһаа дамжуулагдаха 19.10 — М. Горький. «В. И. Ленин». СССР-эй арадай артист Ю. Яковлев уншаха. 20.10 — «Ленин в 1918 году» — уран һайханай фильм 22.00 —«Время». 22.35 — Г. Свиридов. «Патетическэ оратори». 21.10 —Баримтата фильмүүд 23.45 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Элүүр энхэ байха дуратай һаа». 9.30 — Түбэй телевидениин болон бүхэсоюзна радиогой ехэ симфоническа оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. 10.30 — «Ном уншаха дуратайшуулай анхаралда». 11.00 — Футболоор СССР-эй чемпионуудтай — «Днепр» командатай уулзалга.

Москва. 11.50 — «СССР-эй ехэ зурагай искусство». 12.20 — «Товарищ Бригада» — уран һайханай фильм. (1-дэхи, 2-дохи сери). 14.30 — Г. Берлиоз. «Шаналал гашуудалай —баярай симфони». 15.10—

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС: 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам редактора — 2-68-08, зам редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-61-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Н-02313. Заказ № 18.